

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

Izglītības zinātņu un psiholoģijas fakultāte

Īsā cikla profesionālā studiju programma

Pirmsskolas skolotājs

LĪGA VAĻICKA

5-6 gadīgu bērnu lasītprasmes sekmēšana pirmsskolas pedagoģiskajā procesā

Kvalifikācijas darbs

Darba vadītājs

Docente

Dr.paed.

Inga

Stangaine

_____
Akadēmiskais amats

_____
Zinātniskais/akadēmiskais
grāds

_____
Vārds, uzvārds

_____
Paraksts

ALŪKSNE 2025

Anotācija

Kvalifikācijas darba autore: Līga Vaļicka

Kvalifikācijas darba temats: "5-6 gadīgu bērnu lasītprasmes sekmēšana pirmsskolas pedagoģiskajā procesā".

Mērķis: Teorētiski un praktiski pētīt pedagoģiskā procesa organizācijas nosacījumus lasītprasmes veicināšanai 5 -6 gadus veciem bērniem.

Darba **pirmajā nodaļā** tika sniegts ieskats pirmsskolas vecuma bērnu attīstībā, kas būtiski ietekmē lasītprasmes apguvi. Tiek analizēts, kā fiziskā, kognitīvā un maņu attīstība ietekmē 5-6 gadu vecu bērnu lasītprasmes apguvi. Tiek uzsvērta sīkās motorikas, atmiņas, uzmanības un maņu nozīme. Skaņu saklausīšanas un izrunāšanas nozīmīgums lasītprasmes apgūvē.

Otrajā nodaļā tika veikts empīriskais pētījums, kā apvienojot spēles un rotaļas, un tradicionālās mācību metodes, skolotāja veicinās 5-6 gadus vecu bērnu motivāciju, iesaistīšanos mācīšanās procesā, kas sekmēs efektīvu lasītprasmes apguvi.

Tika veikts 5-6 gadu bērnu valodas prasmju vērtējums pētījuma sākumā un pētījuma beigās. Lasītprasmes apguve tika veicināta pedagoģiskajā procesā apvienojot spēles, rotaļas un tradicionālās mācību metodes.

Empīriskajā daļā apstiprinājās **hipotēze**, integrējot spēles un rotaļas mācību procesā, uzlabojas bērnu motivācija un iesaiste, kas pozitīvi ietekmē lasītprasmes apguvi.

Atslēgas vārdi: runa, domāšana, rotaļa, spēle, lasītprasme

Kvalifikācijas darbs sastāv no 48 lappusēm, tajā iekļautas 4 tabulas, 7 attēli, 20 pielikumi. Izmantoti 39 informācijas avoti.

Annotation

Author of the qualification work: Liga Valicka

The topic of the qualification work: "Promoting the reading skills of 5-6-year-old children in the preschool pedagogical process".

Purpose: To theoretically and practically study the organizational conditions of the pedagogical process for the promotion of reading skills for 5-6-year-old children.

The **first chapter** of the paper provided an insight into the development of preschool children, which significantly affects the acquisition of reading skills. It is analyzed how physical, cognitive and sensory development affects the learning of reading skills of 5-6-year-old children. The importance of fine motor skills, memory, attention and senses is emphasized. The importance of hearing and pronouncing sounds in learning to read.

In the second chapter, an empirical study was conducted on how, by combining games and play, and traditional teaching methods, the teacher will promote the motivation of 5-6-year-old children, their involvement in the learning process, which will contribute to the effective acquisition of reading skills.

The language skills of 5-6 year old children were assessed at the beginning and at the end of the study. Learning to read was promoted in the pedagogical process by combining games, games and traditional teaching methods.

In the empirical part, the **hypothesis** was confirmed, by integrating games and play in the learning process, children's motivation and involvement improves, which positively affects the acquisition of reading skills.

Key words: speech, thinking, play, game, literacy

The qualification work consists of 48 pages, including 4 tables, 7 pictures, 20 appendices. 39 sources of information were used.

Saturs

Ievads.....	5
1. Teorētiskās literatūras analīze par 5 -6 gadus vecu bērnu lasītprasmes sekmēšanu pedagoģiskajā procesā.....	7
1.1. 5 – 6 gadus vecu bērnu attīstības raksturojums saistībā ar lasītprasmes sekmēšanu pirmsskolā.....	7
1.2. Lasītprasmes teorētiskie aspekti, lasītprasmes apguve pirmsskolā.....	14
1.3. Pedagoģiskais process bērnu lasītprasmes apguves veicināšanai pirmsskolā.....	18
2. Empīriskais pētījums par bērnu lasītprasmes apguves veicināšanu pirmsskolas pedagoģiskajā procesā.....	22
2.1. Pētījuma raksturojums.....	22
2.2. Bērnu lasītprasmes apguves rādītāji pētījuma sākumā.....	24
2.3. Pedagoģiskais process bērnu lasītprasmes veicināšanai.....	32
2.4. Pētījuma rezultātu analīze.....	41
Secinājumi.....	44
Ieteikumi.....	45
Literatūras un avotu saraksts.....	46
Pielikumi.....	49

Ievads

Bieži ikdienā nākas novērot, ka bērniem ir nepilnīga lasītprasme. Arī pusaudžiem lasītprasme ir ļoti zemā līmenī. PIRLS (Progress in Reading Literacy Study) ir Starptautiskās izglītības sasniegumu novērtēšanas asociācija, veicot lasītprasmes novērošanas pētījumu “PIRLS 2021” rezultāti liecina, ka lasītprasmes līmenis Latvijas skolēnu vidū pasliktinās. Pētījumi palīdz saprast, ka lasītprasme ir nepietiekama. Tas liecina, ka nepieciešams uzlabot lasītprasmi.

Lasītprasmes apguve mūsdienās ir īpaši svarīga, jo viss tiek datorizēts, bērnu uzmanība ir pievērsta tehnoloģijām. Bērni daudz laiku pavada viedierīcēs. Ļoti maz pievērš uzmanību grāmatu izpētei, iepazīšanai un to lasīšanai

Lasītprasmei ir liela nozīme bērna attīstībā. Lasītprasmes apguve ir viens no svarīgākajiem izglītošanas, attīstīšanas priekšnoteikumiem. To uzskata par būtisku izglītības sastāvdaļu un pamatu sekmīgai mūžizglītībai. Lasītprasmes apguve ir nozīmīga ne tikai skolas procesā, bet arī turpmāk-profesionālajos panākumos, kultūrā, politikā sabiedriskajā dzīvē. Lasīšana ir viens no galvenajiem veidiem, kā mēs iegūstam informāciju. Mēs sazināmies lasot, runājot un rakstot, lai uzzinātu un sniegtu informāciju, lai paustu emocijas, veidotu attiecības. Valoda un teksti palīdz izzināt un saprast pašiem sevi, sniegt informāciju.

Lasot grāmatas un citus tekstus, bērni iepazīst pasauli, uzzin par dažādām tēmām un kultūrām, attīsta kritisko domāšanu. Lasot stāstus un dzejoļus, bērni ļaujas fantāzijai, attīsta radošo domāšanu. Lasīšana attīsta arī iztēli, kas palīdz saskatīt dažādas dzīves situācijas. Tā attīsta domāšanu, kas ļauj izzināt īstenību un sasaistīt visu iepriekš sajusto un apzināto, kas palīdz saprast dažādas lietas. Lasot tiek paplašināts vārdu krājums, līdz ar to veidojas labākas komunikācijas prasmes.

Zināšanu apguve bērniem ir dabīgs process, tieksme apgūt zināšanas. Taču ne visiem bērniem padodas viegli atcerēties burtus, iemācīties lasīt un saprast izlasīto. Ir svarīgi nodrošināt bērniem individuālu pieeju un atbilstošas metodes, kas palīdzētu veiksmīgi apgūt lasītprasmi.

Pie lasītprasmes apguves jāņem vērā bērna vecumposma likumsakarības, kā arī individuāli katra bērna personiskās iezīmes. Dažiem bērniem lasīšana padodas vieglāk un ātrāk, citiem nepieciešams vairāk laika un nepieciešams atbalsts.

Tieši pirmsskolas periods ir svarīgs lasītprasmes apguvei. Speciālisti raidījumā “Ģimenes studija” skaidro, ka lasītprasmes apguves trenēšanai nepieciešams veltīt vairāk laika

gan mācību iestādē, gan arī ģimenē. Veicināt klausīšanās prasmes, veidot pozitīvu attieksmi pret lasīšanu. Jādomā, jāmeklē metodes, kā atraktīvāk, radošāk bērnu piesaistīt grāmatai.

Tādēļ bērnu vecākiem un skolotājiem jāmeklē iespējas, kā ieinteresēt bērnu grāmatu lasīšanai. Pedagogiem ir būtiska loma lasītprasmes veicināšanā. Skolotāji var regulāri lasīt priekšā, kā arī doties ar bērniem uz bibliotēku, tā veicināt bērna interesi par grāmatām. Īstenot dažādas aktivitātes un nodarbības, kas palīdzētu bērniem apgūt lasītprasmi, veicinot un motivējot lasīšanas prieku.

Pētījuma objekts: pirmsskolas pedagoģiskais process.

Pētījuma priekšmets: 5 – 6 gadus vecu bērnu lasītprasmes apguve

Mērķis: Teorētiski un empīriski pētīt pedagoģiskā procesa organizācijas nosacījumus lasītprasmes veicināšanai 5 -6 gadus veciem bērniem.

Pētījuma hipotēze: Apvienojot spēles un rotaļas, un tradicionālās mācību metodes, skolotāja veicinās 5-6 gadus vecu bērnu motivāciju, iesaistīšanos mācīšanās procesā, kas sekmēs efektīvu lasītprasmes apguvi.

Uzdevumi.

1. Pētīt zinātnisko literatūru par lasītprasmes būtību un veidošanos pirmsskolas pedagoģiskajā procesā
2. Raksturot 5 – 6 gadus vecu bērnu attīstības likumsakarības.
3. Empīriskā pētījuma ietvaros organizēt pedagoģisko procesu bērnu lasītprasmes sekmēšanai
4. Apkopot empīriskā pētījuma rezultātus un izstrādāt ieteikumus pirmsskolas skolotājiem

Pētījuma metodes.

- Teorētiskā: zinātniskās literatūras analīze.
- Empīriskās: pedagoģiskā novērošana, pedagoģiskais izmēģinājums, datu apstrāde ar EXCEL

Pētījuma bāze:

Vieta un dalībnieki: X pirmsskolas izglītības iestāde, vecākā grupa 12 bērni- (5 gadi) 4bērni, (6gadi) 8 bērni.

1. Teorētiskās literatūras analīze par 5 -6 gadus vecu bērnu lasītprasmes sekmēšanu pedagoģiskajā procesā

1.1 5 – 6 gadus vecu bērnu attīstības raksturojums saistībā ar lasītprasmes sekmēšanu pirmsskolā

Attīstības psiholoģijā pievēršas trīs svarīgām cilvēka attīstības jomām: sociālai attīstībai, fiziskai attīstībai, kognitīvai attīstībai. Šīs jomas cieši saistītas viena ar otru.

Sociālā attīstība- mūsu attiecības ar citiem cilvēkiem, tā ir mūsu spēja sadarboties un veidot sociālās saites. Sociālā attīstība ir svarīga, jo lasīšana bieži ir sociāla aktivitāte, mēs apspriežam lasīto, mēs dalāmies pieredzē, mēs analizējam. Kontrolējam emocijas, labāk izprotam sevi un citus (Sebre, Miltuze 2022). Bērni, kuri aug nelabvēlīgā vidē, var saskarties ar grūtībām veidot draudzīgas attiecības, sadarboties ar citiem bērniem un iekļauties sabiedrībā (Hadaņonoka, Hadaņonoka 2014). Sociālā attīstība ir būtiska, lai veidotu veselīgas attiecības, integrētos sabiedrībā. Sociālā attīstība cieši saistīta ar fizisko attīstību un viena otru papildina. Spēja kopīgi izmantot rotaļlietas, dalīties un sadarboties ir tieši saistīta ar fizisko koordināciju un spēju kontrolēt kustības. Arī R. Kaņepēja uzsver, ka bērniem jāiemācās sadarboties ar citiem bērniem, dalīties ar rotaļlietām, respektēt citu bērnu viedokli. Lai palīdzētu viņiem kļūt par sabiedriskiem, ir svarīgi nodrošināt iespējas socializēties dažādās situācijās, spēļu laukumā, pastaigās, dažādās sabiedriskās vietās. Bērnam sociālā attīstība notiek ikdienišķās vietās (Kaņepēja 2012).

Bērni vecumā no 5-6 gadiem būtiski demonstrē sociālās iezīmes, par veiksmīgu integrēšanos sabiedrībā. Kā A.Irbe un S.Lindenberga apgalvo, ja bērns šajā vecumā spēj patstāvīgi apģērbties, tas liecina par bērna motorisko prasmju attīstību, spēju būt organizētam. Spēja sadarboties ar citiem veicina dažādas sociālās situācijas. Bērns ir apguvis higiēnas prasības, parāda savu atbildību pret citiem (Irbe, Lindeberga 2017). Bērni, kuri aktīvi piedalās grupas aktivitātēs, stāstu lasīšanā un apspriešanā, attīsta labākas komunikācijas prasmes un ir labāk motivēti mācīties lasīt.

Pirmo sešu dzīves gadu laikā norit strauja fiziskā un kognitīvā attīstība. **Fiziskā attīstība** – ietver indivīda ķermeņa attīstību, fizioloģisku procesu attīstību saistībā ar smadzeņu darbību, sensoriem procesiem un kustībām (Sebre, Miltuze 2022). Fiziskā attīstība ir būtiska vispārējā attīstībā, jo tā ietekmē spēju veikt ikdienas aktivitātes. Fiziskā attīstība ir nozīmīga jau no zīdaiņa vecuma. A.Irbe un S. Lindeberga norāda, ka mazulis no dzimšanas veic svarīgu

darbu. Zīšana ir ļoti grūts darbs, tas sagatavo bērnu skaņu izrunai un tālākai runas apguvei (Irbe, Lindeberga 2017). Arī pediatre Ilstre sarunā par bērnu veselību skaidro, ka zīšana ir ne tikai barības uzņemšana, bet aktīvi zīžot stimulē smadzeņu zonas, kas atbildīgas par kustību koordināciju, maņu uztveri un valodas attīstību (Ilstre 2024). Pirmskolā bērniem vecumā no 5-6 gadiem ir pareiza stāja, ir izveidojusies sinhronizēta redze un kustības. To rokas ir pietiekami attīstītas, lai apgūtu rakstīšanu. Attīstīta redzes koordinācija ļauj sekot līdzi tekstam un neļauj jaukt burtus, kas ir būtiska lasīšanai (Irbe, Lindeberga 2017). Fiziskā attīstība ir tikpat svarīga kā kognitīvā attīstība, tās ir cieši saistītas. Bērna fiziskā sagatavotība ir tieši saistīta ar spēju izturēt slodzi. Kustību koordinācija, kustību veiklība. Fiziski aktīvi bērni ir pārliecinātāki par sevi, labāk pielāgojas jaunām situācijām. Aktīvi darbojas ar bumbu, prot veikli rāpties, lekt, skriet. Tas liecina ne tikai par bērna fizisko sagatavotību, tā ir arī emocionālā labsajūta, tā ir garīgā attīstība. Bērniem ir nepieciešams daudz kustēties, spēlēties, uzturēties veselīgā vidē (Kaņepēja 2012). Bērniem ar labu roku motoriku ir vieglāk turēt grāmatu un veikt pirkstu kustības, kas nepieciešamas burtu atpazīšanai un rakstīšanai.

Kognitīvā attīstība - cieši saistīta ar lasītprasmes attīstību. Lai bērns varētu veiksmīgi apgūt lasīšanu, viņam nepieciešamas labi attīstītas kognitīvās funkcijas. Kognitīvā attīstība - process, kas saistīts ar mūsu domāšanu, uztveršanu, atmiņu, mācīšanos, valodas un runas attīstību, spriešanas spējas. Tieši šī joma cieši saistīta ar lasītprasmes attīstību. Lasīšana ir sarežģīts kognitīvais process, kas ietver dažādas kognitīvās funkcijas (Sebre, Miltuze 2022). Bērniem ar labi attīstītu atmiņu ir vieglāk iegaumēt burtus un vārdus, kas ir būtiski lasīšanas apguvei.

Lasītprasmes attīstībā nozīmīga loma ir ne tikai kognitīvajiem procesiem, bet arī mūsu maņām. Tās ļauj uztvert apkārtējo vidi un veidot priekšstatus. Visas mūsu maņas ir cieši saistītas - **redzei, dzirdei tausti** sadarbojas bērns varēs veiksmīgāk apgūt lasīšanu. Roku darbības ir neaizstājamas pirmsskolas vecuma bērnu attīstības pamats, jo tās veicina kustību un pieredzes apguvi. Roku kustība ir pirmais solis uz daudzveidīgām prasmēm (Šternfelde 2016). Tauste ir viena no svarīgākajām maņām valodas apgūvē. Bērni mācās runāt, imitējot pieaugušos - viņi vēro lūpu un mēles kustības un mēģina tos atdarināt. Valodas apgūvē nepieciešama arī redzes kontrole. Bērniem ar redzes traucējumiem šis process ir apgrūtināts. Dzirde ir vēl viena nozīmīga maņa valodas attīstībā. Kurli bērni nespēj apgūt valodu dabiskā veidā, jo viņiem trūkst dzirdes stimulācijas (Hadaņonoka 2014).

Jau no dzimšanas bērni ir jutīgi pret skaņām un pieskārieniem. Bērniņš vēl pirms dzimšanas uztver mātes emocijas. Pozitīvas emocijas izteiktas caur dziedāšanu vai pieskārieniem, veido pamatu mazuļa dzirdes attīstībai. Jaundzimušie spēj atpazīt skaņas un

situācijas, kuras ir piedzīvojuši vēl būdami māmiņas vēderā. Tad, kad zīdains spēj koordinēt redzi un dzirdi, viņš sāk sekot ar acīm mātes mutes kustībām, tas liecina par būtisku soli valodas apguvē. Šī prasme veido pamatu tam, lai bērns varētu saistīt dzirdētos vārdus ar redzētajām kustībām. Lielākā daļa mazuļu šo prasmi apgūst pirmajā dzīves gadā. Tas palīdz zīdainim veidot runas-redzes un runas-dzirdes uzmanību, kā pamatu valodas apguvei (Irbe, Lindeberga, 2017). Bērni 5-6 gadu vecumā ir zinātkāri pētnieki, kuri aizrautību izzina apkārtējo pasauli. Viņu vēlme mācīties un atklāt jaunas lietas ir neizmērojama. Šajā vecumā bērni jau spēj saprast vienkāršus teikumus, atpazīt burtus. Īpašu nozīmi jāpievērš fonētiskai dzirdei, kas palīdz bērnam saprast, ka katrs burts pārstāv noteiktu skaņu. Bagātīgs vārdu krājums, ko bērni iegūst sarunās ar pieaugušajiem, veicina labāku lasīšanas izpratni. Vecākiem un pedagogiem ir būtiska nozīme, veicinot bērnu ziņkārību un nodrošinot drošu vidi, kurā bērni var brīvi izpausties un attīstīt savas prasmes. Valoda ir bērna galvenais komunikācijas rīks, kas ļauj viņam integrēties sabiedrībā un pilnībā izbaudīt mācīšanās prieku. (Irbe, Lindeberga 2017).

Redzot mutes kustības, zīdains mēģina tās atdarināt, tādejādi veidojot balsis izteikumus. Uz tā turpmāk veidosies valodas attīstība, komunikācijas prasmes. Maņu attīstība ir būtisks faktors lasītprasmes apguvē. Jau no mazotnes ir svarīgi radīt bērnam vidi, kas stimulē visas maņas. Spēlējoties ar dažādiem materiāliem, lasot skaļi pasakas un veicot citas aktivitātes, mēs varam palīdzēt bērnam attīstīt tās prasmes, kas ir nepieciešamas veiksmīgai lasītprasmes apguvei. Roku darbības ir neaizstājamas pirmsskolas vecuma bērnu attīstības pamats, jo tās veicina kustību un pieredzes apguvi. Roku kustība ir pirmais solis uz daudzveidīgām prasmēm (Šternfelde 2016). I. Hadaņonoka uzsver, ka maņu attīstība ir cieši saistīta ar valodas apguvi. Balstoties uz Montesori metodēm un atsaucoties uz angļu neirologa Penthila (*Penthina*) pētījumiem, ir izstrādāta īpaša pieeja, kas ietver vairākas maņas, tostarp tausti, redzi un dzirdi. Kad bērns pēta dažādas faktūras – mīkstu vilnu, raupju koku, gludus akmeņus- viņi ne tikai attīsta pirkstu sīko muskulatūru, bet arī veido savienojumus smadzenēs, kas ir būtiski valodas attīstībai (Hadaņonoka 2014). **Sīkās motorikas attīstība** ir cieši saistīta ar valodas attīstību.

Sīkās motorikas attīstības veicināšana jā sāk jau no zīdaiņa vecuma. Darbinot roku sīko muskulatūru, attīstīsies īpašs pirkstu jutīgums-tauste, sekmīgi veidosies fonētisko iemaņu ceļi galvas smadzenēs. Ja pirkstu kustības attīstās atbilstoši vecumam, tad arī runa atbilst noteiktajam bērna vecuma attīstības prasībām. Ja pirkstu kustību attīstība atpaliek, tad arī runas attīstība atpaliek, lai gan kopējā motorika var būt normas robežās vai pat augstākā pakāpē. Sīkās motorikas attīstīšana ir svarīga valodas apguvei un visai bērna attīstībai. Regulāri iekļaujot nodarbības aktivitātes, kas veicina sīkās motorikas prasmes, mēs palīdzam bērnam kļūt veiksmīgākam un pārliecinātākam. Turpmāk arī lasīšanas un rakstīšanas apguves process būs

vieglāks (Irbe, Lindeberga 2017). Sīkā motorika ir kustības, kas tiek veiktas ar pirkstiem. Sīku priekšmetu satveršana, koordinēšana. Sīkās motorikas attīstība ir ļoti svarīga zīmuļa noturēšanai un koordinēt rakstīšanu (Miltuze 2015). I. Tukiša un P. Vucenlīdzdāns atsaucas uz krievu zinātnieku V. M. Behterevu (*Behterevu*), kas jau pagātnē pierādīja, ka darbojoties ar rokām, mēs stimulējam smadzenes un tādā veidā veicinām arī runas attīstību. Arī kanādiešu zinātnieks U. Penfilds (*Penfilds*) savos pētījumos atklāja, ka smadzeņu daļas, kas kontrolē roku kustības, atrodas ļoti tuvu tām daļām, kas atbild par runu (Tukiša, Vucenlīdzdāns 2008). S. Deivisa skaidro, ka Montesori uzsver sagatavošanās posma nozīmi. Pirms bērni sāk mācīties lasīt, viņiem ir nepieciešams attīstīt dažādas prasmes, kā smalko motoriku, vizuālo uztveri, fonētisko apziņu. Katrs bērns attīstās savā tempā, svarīgi ļaut bērnam virzīties un apgūt zināšanas savā tempā (Deivisa 2020).

Tik pat cieši saistīta ir runas un domāšanas attīstība, abas ir būtiskas, lai bērns veiksmīgi apgūtu lasītprasmi. Valodas prasmes, kas tiek attīstītas jau zīdaiņa vecumā, ir būtisks pamats lasīšanas apguvei. Tādēļ ir svarīgi atbalstīt mazuļa valodas attīstību, regulāri runājot, lasot grāmatas un veicot dažādas valodas stimulēšanas aktivitātes. Šādi bērns apgūst ne tikai pirmās runas pamatus, tas ir bērna socializēšanās sākums (Irbe, Lindeberga 2017). S. Sebre un A. Miltuze atsaucas uz Ļ. Vigotski (*Vigotskis*), ka valoda nav tikai komunikācijas līdzeklis, tā ir funkcija mūsu domāšanai. Bērni mijiedarbojoties ar pieaugušajiem un vienaudžiem, apgūst valodu, tas ļauj izteikt savas domas. Bērns klausoties pieaugušo neuztver informāciju pasīvi. Bērns aktīvi pārveido saņemto informāciju, pielāgojot to jau esošajām zināšanām. Šis process ļauj bērnam veidot savu izpratni par saņemto informāciju (Sebre, Miltuze, 2022).

Kad bērns sāk saprast, ka katrai lietai ir savs vārdiņš, viņš ar prieku atklāj apkārtējo pasauli. Bērns izsaka savas vēlmes, stāsta par savām izjūtām. Tas ļoti svarīgs posms bērna attīstībā, jo valoda palīdz bērnam labāk saprast pasauli un iepazīt citus cilvēkus (Tukiša, Vucenlīdzdāns 2008).

Bērniem no 3-5 gadu vecuma posms ir ļoti svarīgs valodas attīstībai, tas veido pamatu turpmākajai lasītprasmes apguvei. Veicinot bērna valodas prasmes šajā vecumā, mēs palīdzam viņam kļūt par pārliecinātu un veiksmīgu lasītāju. Bērni pāriet no atsevišķu vārdu lietošanas uz teikumu veidošanu. Tas apliecina par bērna domāšanas attīstību un spēju strukturēt domas. Bērni jau var izteikt vairākus loģiskus teikumus (Irbe, Lindeberga 2017).

Runas intonācija, sejas izteiksme un ķermeņa valoda ir neatsverama sastāvdaļa bērna attīstībā. Tās veicina ne tikai saskarsmi, bet arī lasītprasmes apguvi. Kopīgas nodarbības, kurās tiek pievērsta uzmanība visiem šiem apstākļiem, ir lielisks veids, kā atbalstīt bērna izaugsmi.

Arī runas un sīkās motorikas attīstība ir cieši saistītas un viena otru papildina (Irbe, Lindenberga 2017).

Bērni vecumposmā no 5-6 gadiem ir apguvuši valodas pamatus un ir gatavi turpināt, pilnveidot savas komunikācijas prasmes. Bērns spēj komunicēt ar apkārtējiem, šajā vecumā spēj izstāstīt nelielus stāstus, loģiskā secībā. Bērni spēj uzturēt sarunu par dažādām tēmām, prot pielāgoties sarunu biedram. Prot pielietot stāstījuma un izsaukuma intonācijas. Lasīšana ar intonāciju padara lasīšanu veiksmīgāku un interesantāku, veicina arī klausītāja uzmanību. Turklāt dažādā intonācija veicina teksta uztveri. Runa ir loģiska. Vecākiem un pedagogiem ir svarīgi radīt atbalstošu vidi, kas veicinātu bērnu valodas attīstību. Padarīt lasīšanu un runāšanu par patīkamu, veiksmīgu un vērtīgu pieredzi (Irbe, Lindeberga 2017).

Pirmsskolas vecuma bērna dzirde kļūst par runu. Dzirdes sistēma ļauj bērnam uztvert un atšķirt zilbes un vārdus, kas palīdz saprast runu. Bērns atdarina intonācijas, ritmu. Runa tiek uzskatīta par galveno garīgās attīstības rīku (Каменская 2009).

I.Tukiša un P.Vucenlздāns atsaucoties uz V.Zinčenko(*Zinčenko*), kurš definē runu kā īpašu veidu, kā cilvēks iepazīst apkārtējo vidi un mijiedarbojas ar citiem. Runas galvenā funkcija - nodrošināt starp cilvēkiem nozīmīgu informācijas apmaiņu. Mūsu valoda ir ne tikai iespēja komunicēt, bet arī veido mūsu domāšanu un uztveri. Bērna runas attīstība ir sarežģīts process, kurā valoda palīdz, lai atklātu sevi un pasauli, lai dalītos domās un sajūtās (Tukiša, Vucenlздāns 2008). Svarīgi ir atzīmēt, ka runa un domāšana ir cieši saistīti procesi. Mūsdienu pasaulē, kur tehnoloģijas aizvien vairāk ietekmē mūsu komunikāciju, ir būtiski pievērst uzmanību bērnu runas attīstībai.

Saistītā runa, kas ir spēja veidot garus, loģiskus teikumus un stāstus, ir svarīga prasme, kuru mēs bieži vien uzskatām par pašsaprotamu. Tomēr, lai attīstītu šo prasmi, ir nepieciešams pielikt pūles un veidot vidi, kas veicina valodas attīstību(Lūse, Miltiņa, Tūbele, 2012). Piemēram, spēja izstāstīt pasaku vai aprakstīt dienas notikumus prasa labi attīstītu saistīto runu. Lai attīstītu šo prasmi, ir nepieciešams pielikt pūles un veidot vidi, kas veicina valodas attīstību.

A.Irbe un S.Lindenberga apgalvo, ka **runa** ir funkcija, bez kuras cilvēks nevar pilnvērtīgi pastāvēt, bez valodas nav iedomājama specifiskā, tikai cilvēkam piemītošā domāšana. Ja bērns nedzird sev tuvo cilvēku runājam, runas pirmsākums neveidojas (Irbe, Lindenberga 2017). Pirmsskolas vecuma bērniem raksturīga strauja runas attīstība, kognitīvo procesu pilnveidošanās(Лютова, Мониной,2001)

Atsaucoties uz Ļ.S.Vigotska (*Vigotskis*) novērojumiem, bērna runa sākumā kalpo komunikācijai, pilda saskarsmes funkciju. 5-6 gadu vecumā bērna runa pakāpeniski kļūst par domāšanas līdzekli, bērns runu sāk izmantot secinājumu, spriedumu veidošanai (Tukiša,

Vucenlzdāns 2008). 5-6 gadu vecs bērns spēj spriest, secināt. Runa sāk pildīt savu otro funkciju-klūst par domāšanas līdzekli. Turpmākā attīstība un mācīšanās balstās uz augstāku domāšanas formu- verbāli, loģiski. Runa klūst par izzināšanas līdzekli, bērns lieto vispārinošus jēdzienus. Pēc Vigotska pētījumiem var secināt, ka domāšanas kritisko vecumu uzskata 5 gadu vecumu, kad domāšanas turpmākai virzībai ir liela nozīme valodas attīstībai (Tukiša, Vucenlzdāns 2008). I.Hadaņonoka ir uzsvērusi, ka aizkavējusies runa var negatīvi ietekmēt ne tikai bērna komunikācijas prasmes, bet arī viņa kognitīvo attīstību, radot grūtības domāšanā, uzmanībā un atmiņā. Bērni 5-6 gadu vecumā aktīvi apgūst valodu, daži var būt grūtības apgūt palīgteikuma veidošanu. Bērns apgūst lietvārdus, darbības vārdus, īpašības vārdus un apgūst vārdu locīšanu, kā arī lieto prievārdus. Vecākiem ir nozīmīga loma bērna valodas attīstībā, ja runa neveidojas spontāni, tā jāveido vecākiem. Ja tā neveidojas laikus, ieteicams meklēt speciālistu. Apkārtejiem ir būtiski runāt ar bērnu skaidri un precīzi, izmantojot bagātu vārdu krājumu (Hadaņonoka 2014).

Domāšana saplūst ar runu, tas notiek smadzeņu darbības rezultātā. Lai domātu ir nepieciešamas veselas smadzenes. **Domāšana** ir sarežģīts process, kas ļauj mums apstrādāt informāciju, risināt problēmas un pieņemt lēmumus. Domāšana ir informācijas apstrāde, kas cieši saistīta ar valodu. Bērna domāšana ir saistīta ar visām viņa spējām, sajūtām, valodu. Ja kāda no šīm spējām attīstās lēnāk, tas ietekmē bērna domāšanu (Golubina 2007). Pedagogam ir svarīgi saprast, ka bērna domāšana ir daudz vairāk nekā tikai spēja risināt uzdevumus, būtiski ir veicināt emocionālo attīstību un valodas prasmes. Domāšanas attīstība ir nepārtraukts process. S.Lideberga uzsver, cik svarīga ir domāšanā un atbilžu meklēšana, lai veicinātu bērna patstāvību. Ka uz vienu jautājumu ir iespējamas vairākas pareizas atbildes, tas veicina kritisko domāšanu un spēju analizēt (Irbe, Lindeberga, 2017). Dzirdot dažādas atbildes, bērns analizē informāciju, risina problēmu, veido savus secinājumus. Kad bērns saprot, ka uz vienu jautājumu var būt vairākas pareizas atbildes, tas viņam ļauj saprast, ka pasaule ir daudzveidīga un to, ka problēmām var būt dažādi risinājumi. Viena no svarīgākajām prasmēm, ko bērni apgūst 5-7 gadu vecumā, ir spēja veidot loģiskus stāstus. Šī prasme ir cieši saistīta ar bērna domāšanas attīstību (Irbe, Lindeberga, 2017).

S.Sebre atsaucoties uz P.Piaže (*Piaže*) pētījumiem, apgalvo, ka pirmsskolas vecuma bērniem vēl tikai attīstās spēja domāt. Bērna domāšana 2-4 gadiem paļaujas uz redzētām lietām, viņi nemeklē loģiskus izskaidrojumus. Viņu domāšana ir cieši saistīta ar redzēto, dzirdēto vai izjusto. Tāda domāšana apgrūtina saprast nozīmes-frazeoloģismu. Ja bērns dzird, "ka iela ir nosaukta viņa vārdā", bērnam var likties, ka tā ir viņa iela, ka tas ir kaut kas nozīmīgs. Bērnam grūti uztvert pārnestas nozīmes. Ar laiku, bērnam augot, iegūstot lielāku pieredzi, bērnam sāk

veidoties sapratne arī par pārnesto nozīmi. Lai palīdzētu bērnam attīstīt valodu un iztēli, vecāki un pedagogi izmanto dažādas spēles, stāstus un iesaista bērnus sarunās (Sebre, Miltuze, 2022).

Vielas nezūdamības izpratnes trūkums, bērniem sagādā grūtības līdz pat 6-7 gadu vecumam. Saprast, ka viela nepazūd, bet maina formu un izskatu. Spēja šo visu izprast parādās tad, kad bērns spēj veikt loģiskus secinājumus. Veicina loģisko domāšanu (Sebre, Miltuze, 2022).Vielas nezūdamības izpratne ir ne tikai dabaszinātņu apguvei, bet arī lasītprasmes apguvei, kritiskās domāšanas, izpratne par pasauli. Tādēļ svarīgi izmantot dažādus mācību materiālus un mācību metodes.

Domāšanas centriskums- domāšanas centrēšana nozīmē, ka bērns koncentrējas tikai uz vienu, visredzamāko objektu vai situāciju, bet visu pārējo ignorē, neievēro. Tas liecina, ka bērns nespēj saprast, ka citi cilvēki situāciju var redzēt savādāk, bērns nespēj vienlaikus ņemt vērā vairākus faktorus (Sebre, Miltuze 2022). Izprotot domāšanas īpatnības, varam labāk atbalstīt bērna attīstību un palīdzēt viņam kļūt par daudzpusīgi domājošu cilvēku.

Arī S.Sebre atsaucoties uz P.Piažē teorijām, uzsver, ka bērnam spēja saprast to, ka mūsu darbības rada noteiktas sekas un ietekmē apkārtējo pasauli veidojas aptuveni 5-6 gadu vecumā. Tā esot atgriezeniskā izpratne, spēja, kas ļauj saprast, kā viņa darbības ietekmē apkārtējo pasauli. Ka rīcība rada noteiktas sekas (Sebre, Miltuze 2022). Šī spēja ir ļoti nozīmīga bērna attīstībā, tās bērnam liek saprast, ka viņa darbības nav nejaušas, bet rada noteiktu reakciju esošajā vidē. Atgriezeniskās izpratnes trūkums var ietekmēt dažādas dzīves jomas, tostarp mācīšanos, sociālās attiecības, problēmu risināšanu, arī lasītprasmes attīstību. Lai saprastu teksta nozīmi, bērnam jāspēj sekot līdzī autorā vai runātāja domām. Jāizprot sakarības, jāspēj izdarīt secinājumus. Atgriezeniskā izpratne palīdz bērnam izsekot, kā viens notikums ietekmē otru. Lasot, bērns saskaras ar daudziem jauniem vārdiem. Spēja saprast, kā vārdi ir saistīti ar konkrētiem priekšmetiem vai darbībām, palīdz bērnam izveidot plašāku vārdu krājumu.

5-6 gadu vecu bērnu attīstība ir daudzpusīga un intensīva. Lai bērns veiksmīgāk varētu apgūt lasītprasmi, ir svarīga bērna spēja sadarboties ar bērniem un pieaugušajiem. Bērnam jābūt fiziski attīstītam, ar labi attīstītu sīko motoriku. Kognitīvā attīstība- atmiņa, uzmanība, domāšana ir pamats lasīšanas apguvei. Maņu attīstība-redze, dzirde, tauste, lai bērns var uztvert informāciju. Visas šīs attīstības jomas ir svarīgas un savstarpēji saistītas un viena otru papildina.

1.2. Lasītprasmes teorētiskie aspekti, lasītprasmes apguve pirmsskolā

Lasītprasme ir pamats visām mācībām, tas ir daudz vairāk kā burtu atpazīšana. Šī ir prasme, ko bērni apgūst jau no mazotnes. Lasītprasmes apguvei ir būtiska nozīme bērna personības veidošanā. Lasot, bērni paplašina vārdu krājumu, attīsta koncentrēšanās spējas, attīsta atmiņu, iztēli. Veicina radošumu un padara mūs par labākiem, gudrākiem cilvēkiem.

Kas ir lasītprasme? **Lasītprasme** – māka atveidot skaņas ar burtiem, savienot burtus vārdos, uztvert, izprast, analizēt un novērtēt rakstītu tekstu, apzināties lasīšanas mērķi un izvēlēties atbilstīgu lasīšanas veidu (Anspoka, Kalnbērziņa, Šalme 2008).

Lasītprasme ir saliktenis, veidots no diviem vārdiem- lasīt un prasme. Lasīšana, tas ir viens no lasītprasmes lasīšanas pamatelementiem – bez lasīšanas procesa lasītprasme nav iedomājama. Lasītprasmes apguve ir viens no bērnu izglītošanas un attīstīšanas svarīgākajiem priekšmetiem. Lasītprasme tiek definēta kā spēja uztvert, novērtēt, rakstiskas informācijas izmantošanu, iegūt informāciju un zināšanas dažādās situācijās. Informācijas lietošanu mācību procesā. Lasītprasme nav tikai pazīt burtus, savilkt skaņas (Geske, Ozola 2007).

Lasītprasme ļauj cilvēkam uztvert rakstisku informāciju. Tā ir darbība, kurā tiek uztverts izlasītā teksta saturs. Cilvēks ar attīstītu lasītprasmi apzināti veic dažādas darbības: mērķtiecīgi lasa iespiesto tekstu, izprot izlasītā saturu, izlasīto informāciju veiksmīgi piesaista jau zināmai informācijai. Svarīga ir lasītprasmes pareizība, izteiksmīgums un temps (Anspoka, Kalnbērziņa, Šalme 2011, 51).

Lasītprasme ir kompleksa prasme, kas ietver ne tikai burtu atpazīšanu un skaņu apvienošanu, bet arī dziļāku teksta izpratni, spēju analizēt, interpretēt un kritiski izvērtēt lasīto. Tā ir būtiska prasme, kas nepieciešama veiksmīgai mācībai un pilnvērtīgai dzīvei mūsdienu sabiedrībā. Lasītprasme ir viena no svarīgākajām prasmēm. Lasītprasmes veidošanās ir pakāpenisks process, kas sāk veidoties jau zīdaiņa vecumā. Kad bērni sāk uztvert runu. Tomēr ir konkrēti vecumposmi, kad noteiktas prasmes attīstās intensīvāk. 5-6 gadu veciem bērniem ir svarīga lasītprasmes attīstība. Šajā vecumā bērni ir ieinteresēti apgūt jaunas prasmes, veiksmīgi apgūst burtus (REF: Lasītmācīšana viegli un ar prieku 2015,10).

Lasīšana ir teksta uztveršana un saprašana pēc rakstzīmēm. Lasīšana ietver arī vārdu nozīmes izpratni, zināšanas par lietām un parādībām kopumā. Lasīšana ir sarežģīta, jo ietver sevī vārda skaņu formas atveidošanu pēc tā grafiskā apzīmējuma (Geske, Ozola 2007).

Lai sekmētu šos procesus, ir būtiski izprast teorētiskos pamatus un pareizi un efektīvi pielietot pedagoģiskās metodes. Lasītprasmes attīstīšana pirmsskolā ir ļoti svarīga, jo tā veido pamatu turpmākai mācībai un attīstībai. Izmantojot dažādas metodes un veicinot bērna interesi par grāmatām, mēs varam palīdzēt viņam kļūt par pārliecinātu un veiksmīgu lasītāju.

Lasīšanai ir vajadzīgs laiks. Bērnam jābūt pieejamām grāmatām, kas viņu interesē. Līdz pat pamatizglītības vidus posmam galvenais uzdevums ir veicināt lasīšanas patiku. Lasīšana – runas darbība, viena no valodas pamatprasmēm; process, kurā notiek iespiestā vai rakstītā tekstā ietvertās informācijas uztvere, sapratne, izpratne un novērtēšana (Anspoka, Kalnbērziņa, Šalme 2008).

Lai varētu apgūt lasīšanu, bērnam jābūt attīstītai prasmei - atpazīt burtus un tos nosaukt, jāatceras burta skaņējums. Vienu skaņu ko izrunājam vienā mutes atvērīenā sauc par zilbi. V. Rūķe-Draviņa uzsver, ka pirmsskolā ir liela nozīme priekšā lasīšanai. Bērnam ļoti svarīga pieredze, klausīties, kā pieaugušais lasa. Pieaugušā balss tembrs, lasīšanas temps, intonācija. Tas bērnam rada asociācijas, bērns pārņem tekstā paustās vērtības. Bērnam aktivizējas iztēle, veidojas emocionāls pārdzīvojums, tā veidojas interese par iespiesto un rakstīto tekstu. Veido pozitīvu attieksmi par lasīšanu un literatūru (Rūķe-Draviņa 2017). Arī R. Kaņepēja skaidro, lasīšanas sākums ir skaņas uztveršana. Lai bērns iemācītos lasīt, ir svarīgi, lai bērns vēlētos to darīt. Vecākiem un pedagogiem ir jāmeklē pareizā pieeja. Jāvērza bērna izpratne par lasīšanu, ir jāievēro bērna individuālās intereses un īpatnības (Kaņepēja 2012).

Prasme - ir māka veikt kādu darbību atbilstoši nepieciešamajai kvalitātei un apjomam, prasme ir arī darbības izpildes priekšnosacījums, tādā zināšanu un darbības paņēmīenu apguves pakāpe, kas ļauj apgūt zināšanas. Lai varētu apgūt lasīšanu, bērnam jābūt attīstītai prasmei - atpazīt burtus un tos nosaukt, jāatceras burta skaņējums (Gregs, Ozola 2007).

Burts – grafiska zīme skaņas apzīmēšanai. Latviešu valodas skaņu var apzīmēt viens burts (*a,b,c*) vai burtu kopa (*dz, dž*). Viens burts var apzīmēt vairākas skaņas, tas it (*o*) (Anspoka, Kalnbērziņa, Šalme 2008). R. Kaņepēja skaidro, ka bērnam interese par burtiem jau novērojama 2-3 gadu vecumā. Tas ir laiks, lai rosinātu bērnu iepazīt burtus, kuri bērnam ir iepatikušies. Tas var būt bērna vārda pirmais burts vai mammas burts. Svarīgi, lai tas ir bērnam nozīmīgs burts. Tad apgūst burta nosaukumu. Bērni pakāpeniski iegaumē burtus. 4-7 gadu vecumā jau nostiprinās bērna iniciatīva. Bērni zinot dažus burtus, cenšas tos lasīt (Kaņepēja 2012). I. Hadaņonoka apgalvo, ka bērnam jārada priekšstats par to, ka alfabētā ir 33 burti un 48 skaņas vismazākās vienības ir fonēmas (12 patskaņi un 10 divskaņi, un 26 līdzskaņi) (Hadaņonoka 2014). Burtu pazīšana un nosaukšana pamats lasīšanai. Skaņu apvienošana, spēja savienot burtus un veidot vārdus.

Zilbe - ir burtu kopa, kurā ir iekļauts viens patskanis, līdzskanis vai divskanis un papildus var būt iekļauti viens vai vairāki līdzskaņi. To izrunā ar vienu mutes vērīenu. Vienu skaņu ko izrunājam vienā mutes atvērīenā sauc par zilbi. Zilbe vai zilbju apvienojumi veido vārdus. REF: Lasīšana viegli un ar prieku, atsaucas uz Defjoras(*Defjoras*) teikto, ir svarīgi

attīstīt spēju lasīt ritmā, kas nepieciešams, lai piešķirtu tiem nozīmi. Izrunāt vārdu zilbi pa zilbei, piemēram, zi-lo-nis. Pievērš uzmanību kā bērns izrunā vārdus, kā sadala vārdus zilbēs un kā saprot vārdu nozīmi. Bērni mācās sadalīt vārdu mazākās skaņas vienībās-zilbēs un fonēmās. Pēc tam šīs atsevišķās skaņas tiek apvienotas kopā, lai veidotu jaunus vārdus (REF: Lasīšana viegli un ar prieku 2015, 33-34).

Pirmsskolas vecumā ir svarīgi veidot pozitīvu attieksmi un pozitīvu iespaidu par lasīšanu un nodrošināt daudzveidīgas iespējas attīstīt lasītprasmi. Lasītprasme veidojas un attīstās lasīšanas procesā. I. Freiberga atsaucas uz Dovle (*Dovle*), ka interaktīvās lasīšanas pieejā akcents nav likts tikai literārā darba priekšā lasīšanu. Tā centrā ir bērna runas aktivitāte, kas balstās uz sarunām par grāmatas ilustrācijām un tekstu. Pedagoģi uzdod jautājumus, iedrošina bērnu stāstīt par dzirdēto. Interaktīvo lasīšanu īsteno nelielās grupās, lai dalībnieki varētu aktīvi iesaistīties sarunās. Dot iespēju bērniem uzdot jautājumus un saņemt atbildes. Tā sasniegt lasītā un stāstītā apjēgšanas augstāku līmeni. Jo agrāk bērnam būs iespēja iepazīties ar dažādiem materiāliem, kas sekmē viņa runas attīstību, jo vieglāk veidosies sakaru ceļi galvas smadzenēs (Freiberga 2011, 34-36).

M. Pitamika iesaka izvēlēties tādu grāmatu, kas interesē bērnu. Tik pat svarīgi ir radīt jauku un omulīgu atmosfēru, kas mudina klausīties un iedziļināties lasītajā tekstā. Kamēr lasāt priekšā, uzdodiet arī kādu jautājumu, iesaisti bērnu lasīšanas procesā. Maini balsi, lai atdarinātu dažādus tēlus un padarītu stāstu dzīvīgāku. Stāsti un pasakas māca, ka saskarsmē ar valodu var gūt daudz prieka un zināšanu. Tad ierādi, kā spēlēt ar skaņām, ritmu un atskaņām. Atskaņas bērnu ieinteresē, bērniem patīk arī panti, kuros skaitot ir kaut kas jādara (Pitamika 2008).

Z. Anspoka, skaidro, ka **skaņošanas** metode, kas cauri gadu gadsimtiem ir pilnveidojusies lasīšanas mācīšanai, kurā bērni apgūst atsevišķus burtus un to skaņas. Pēc tam šīs skaņas tiek apvienotas zilbēs, vārdos, tad teikumos (Anspoka 2011, 4-6).

Lasītprasmes attīstīšana pirmsskolas vecumā ir ļoti svarīga. Izmantojot dažādas metodes un veicinot bērna interesi par lasīšanu, mēs palīdzam iegūt prasmes, kas būs noderīgas visu mūžu. Pitamika apgalvo, ka Montesori skolās skaņu alfabētu mācās pirms burtu alfabēta. Mācoties nosaukt skaņas, bērns apgūst burta zīmēšanu, rakstīšanas virzienā (Pitamika 2008). REF: Lasīšana viegli un ar prieku atsaucas uz Usoro (*Usoro, 2007*) spēļu skolās izmantoto metodi, lasīšanas un rakstīšanas apguvei. Par radošu un aizraujošu metodi, kuras mērķis ir palīdzēt bērniem iemācīties lasīt un rakstīt interaktīvā veidā. **Letrilandija**- šī metode pārvērš burtus par interesantiem tēliem, kas piesaista bērnu interesi un uzmanību. Piemēram, kādam bērnam burts "B" būs bite, bet kādam bērns. Šī metode veicina bērna interesi par lasīšanu un rakstīšanu, jo mācīšanās process tiek veidots, kā aizraujošs un radošs piedzīvojums. Katra burta

skaņa vēsta savu stāstu, šādi darbojoties bērni informāciju iegaumē bez piepūles (REF: Lasīšana viegli un ar prieku 2015, 38-40).

Bērns vislabāk apgūst valodu, rotaļājoties, tā rod iespēju iesaistīties dažādās aktivitātēs. Bērns nemanot apgūst jaunus vārdus, jēdzienus. Lomu spēles, teatrālās rotaļas un citas radošās aktivitātes veicina bērna valodas attīstību. Tas palīdz bērnam izteikt domas, veidot dialogus un attīstīt iztēli. Rotaļās bērni mācās uzdot jautājumus, klausīties citu viedokļus un veidot sarunas. Rotaļa nav tikai izklaide, bet gan svarīga mācīšanās metode (Stangaine 2011, 39-44). Kopīgas rotaļās, ieņemot dažādas lomas, bērni mācās saprast citu cilvēku jūtas, domas un motivāciju. Tas ir svarīgi, lai attīstītu empātiju un spēju veidot pozitīvas attiecības ar citiem. Rotaļās bērni mācās sadarboties, komunicēt, risināt konfliktus un ievērot noteikumus. Tas ir nepieciešams, lai varētu veiksmīgi integrēties sabiedrībā. Rotaļas veicina ne tikai sociālās un emocionālās prasmes, bet sagatavo bērnu mācībām (Dzintere, Stangaine 2005). 4-5 gadu veci bērni sāk apzināti izmantot vizuālo atmiņu, redze palīdz bērniem orientēties telpā, uztver attālumus. Rotaļas, īpaši teatrālās, kurās tiek izmantoti vizuāli materiāli, veicina vizuālās atmiņas attīstību (Каменская 2009).

Papildu jau ierastajām metodēm ir vērts pieminēt arī mūsdienu tehnoloģiju izmantošanu. Aktuāla un daudzpusīga ir tehnoloģiju izmantošana mācot valodu sākumskolas vecuma bērniem. Mūsdienās bērni aug IKT (informācijas komunikāciju tehnoloģiju) bagātā vidē. F. Svirskis apkopojis svarīgu informāciju, par datortehnikas lomu mācību procesā arī pirmsskolā. IKT izmantošana veicina atbalsta materiālu veidošanu. IKT piedāvā neierobežotas iespējas radīt krāsainus interaktīvus mācību materiālus. Piemēram, var veidot attēlus vārdu krājumam par krāsām, par pārtiku, par transportu. Šīs kartītes var izmantot, lai mācītu vārdus, veidot stāstus, vai spēlēt atmiņas spēles. Ir pieejamas programmas, kur var veidot vārdu mīklas, vārdu meklēšanu. Lasītprasmes uzlabošanai izmantot tekstus, gan arī klausīšanās prasmes attīstībai. Interaktīvās grāmatas ir lielisks veids, kā piesaistīt bērnu lasīšanai (Svirskis 2011, 62-64).

Lasītprasmes apguve pirmsskolā ir atbildīgs darbs gan bērnam, gan pedagogam, tas ir ieguldījums bērna nākotnē. Lasītprasme ir pamats visām mācībām. Tādēļ bērni jāiepazīstina ar grāmatām, jāiepazīstina ar burtiem un skaņām.

Palīdziet bērnam sadalīt vārdus skaņās un zilbēs. Paplašiniet bērniem vārdu krājumu, stāstot pasakas un stāstus. Padariet lasīšanu par jauku un aizraujošu pieredzi. Svarīgi piemeklēt aktivitātes atbilstoši bērna spējām.

1.3. Pedagoģiskais process bērnu lasītprasmes apguves veicināšanai pirmsskolā

Pedagoģiskais process ir plašs jēdziens, kas parāda tās darbības, kas notiek starp pedagogu un bērnu, kur mērķis ir nodrošināt mācīšanos un attīstību. Ir svarīga bērna un pedagoga sadarbība, lai pedagogs var palīdzēt bērnam lasītprasmes procesā, nozīmīgas ir pedagoga prasmes, veicināt bērnu domāt pozitīvi, aktualizējot lasītprasmi. J.A. Komenskis, kā uzsver V.Golubina, bija viens no pirmajiem, kas izvirzīja zinātniskās pedagoģijas pamatus. Viņš uzsvēris trīs pedagoģijas nosacījumus; paralēlu priekšmetu un vārdu apguvi, secības un pakāpeniskuma ievērošanu mācībās, kā arī virzība no vieglākā uz grūtāko (Golubina 2007). Īpaši nozīmīga ir tieši paralēlu priekšmetu un vārdu apguve lasītprasmes attīstībā. Lasot pasaku par mežu, varam bērnu vienlaikus iepazīstināt dažādiem kokiem, dzīvniekiem, dabas parādībām.

Pedagoģiskais process ir mērķtiecīgi organizēta mijiedarbība personības attīstības un socializācijas veicināšanai. I.Tukiša un P.Vucenlzdāns skaidro, ka I.Maslo to definē šādi: "Pedagoģiskais process ir pašattīstoša un pašregulējoša visu tā subjektu mijiedarbībā, kas virzīta uz katra mijiedarbības subjekta individualitātes pašattīstības un socializācijas iespēju un apstākļu radīšanu saskaņā ar humānajiem ideāliem un mācīšanās ideāliem" (Tukiša, Vucenlzdāns 2008,7).

Pedagoģiskā procesa galvenā funkcija ir izglītēt, atbalstīt, attīstīt, ar mērķi nodrošināt atbilstošus apstākļus un mērķtiecīgu mācīšanās procesu, lai veicinātu zināšanu un prasmju apguvi (Tukiša, Vucenlzdāns 2008). Arī V.Golubina apgalvo, ka pedagoga uzdevums ir ne tikai nodrošināt bērna fizisko un emocionālo labsajūtu, bet arī veicināt viņa intelektuālo attīstību. Lasītprasme ir viens no būtiskajiem veidiem, kas ļauj bērnam iepazīt pasauli (Golubina 2007). Veicinot bērna interesi par lasīšanu, pedagogs ne tikai palīdz apgūt jaunas zināšanas, bet arī veido pamatu turpmākajiem mācību pamatiem.

Pirmsskolas izglītība ir būtisks posms bērna attīstībā, un lasītprasme ir viens no galvenajiem uzdevumiem. Izglītības iestādē pedagoģiskais process tiek organizēts saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 716. Noteikumi par Valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām un pirmsskolas izglītības programmu paraugiem (MK pieņemti 21.11.2018., spēkā no 1.09.2019.) MK noteikumi sniedz norādījumus par pedagoģiskā procesa organizēšanu pirmsskolas izglītības iestādē, nosakot izglītības mērķus un uzdevumus. Noteikumi par valsts pirmsskolas

izglītības vadlīnijām un pirmsskolas programmu paraugiem, kas izdoti saskaņā ar Izglītības likuma 14. panta 18.1 punktu.

Izglītības programmā paredzēts, pirmsskolas izglītības nobeigumā bērni ir apguvuši šādus pamatus valodas mācību jomā īstenot:

- klausās tekstu, nosauc tajā darbojošās personas, jautā par neskaidro un atbild uz konkrētu jautājumu
- atstāsta notikumus, saprotami un secīgi stāsta par redzēto, dzirdēto, piedzīvoto, izdomā teksta turpinājumu
- piedalās sarunās, nepārtrauc runātāju, runā lieto dažādas intonācija
- atšķir un nosauc skaņas, skaņu apzīmē ar atbilstošu burtu
- lasa vārdus un izprot izlasīto (Ministru kabineta noteikumi Nr. 716 par pirmsskolas vadlīnijām, 2018).

Latvijas izglītības sistēma, kas šobrīd vadās pēc “Skola 2030” mācību satura un pieejas mācībām sākot jau no pirmsskolas vecuma bērniem. Ieskatoties atbalsta materiālos, kas veidots, kā mācību un metodiskais līdzeklis, pedagogam, plānot mācību procesu, lai virzītu bērnu uz sasniedzamo rezultātu valodas mācību joma. Mācību procesa sadaļā ir iekļautas bērnu darbības, kas palīdz apgūt un nonākt līdz rezultātam un arī pedagoga darbības, lai atbalstītu bērna darbības. Darbības atklāj aktīvu bērna piedalīšanos mācību procesā, atbilstoši bērna spējām un dodot iespēju gūt jaunu pieredzi caurviju prasmju pilnveidi (Pirmsskolas mācību programma 2020). Šīs vadlīnijas sniedz skaidrus mērķus un uzdevumus, kas jāsasniedz pirmsskolas izglītības procesā.

Bērnus reizēm baida nezināmas, nepazīstamas lietas. Iepazīšanās ar sarežģīto, abstrakto pieaugušo izdomāto zīmju un simbolu pasauli- cipari un burti. Bērna apziņā šīs formas ne ar ko neasociējas. Pieaugušā pienākums ir palīdzēt bērnam šos simbolus iepazīt, sasaistīt ar zināmām lietām, tādā veidā ieinteresējot un radot vēlmi apgūt burtus (Jerkina 2009).

Mācību procesa centrā ir bērns, bērna vajadzības. Bērna intereses, spējas, prasmes, sasniegtais psihes attīstības līmenis, respektējot to, mērķtiecīgi jāvirza pedagoģiskais process (Freibergera 2007). Bērns burtu un skaņu pasauli apgūst darbojoties. Sākotnēji bērns izzina patstāvīgi darbojoties, ko pieaugušie ne vienmēr uztver, kā bērna pasaules izzināšanas veidu. Dažkārt pieaugušie steidz pateikt bērnam priekšā pēc savas pieredzes. Pirmās lasīšanas izpausmes bērns izrāda ar grāmatas turēšanu rokās un tās šķirstīšanu. Tā ir ļoti nopietna bērna darbošanās. Ja pieaugušais bērna darbību atbalsta un izrāda interesi. Tomēr dažkārt gadās, ka vecāki noliedz bērna darbību un izsaka kādu aizrādījumu. Tā rada pretēju efektu- nepatiku pret grāmatu lasīšanu (Kaņepēja 2012).

Vairāki pedagogi dod padomus, kā sekmētu bērnu interesi par grāmatām un lasīšanu, piemēram, ielāno jiet apmeklēt grāmatnīcu vai bibliotēku, lai bērns iepazīstas ar grāmatām. Izvēloties grāmatu, pievērsiet uzmanību vai tā atbilst bērna vecumam. Pārliecinieties, ka grāmatas saturs interesēs bērnu (Pitamika 2008).

H. Heimans (*Гейман*) lekcijā skaidro, kādēļ nākotne atkarīga no lasīšanas. Lasīšana ir viens no svarīgākajiem vaļaspriekiem. Lasīšana pati par sevi ir prieks. Vienkāršākais veids, kā nodrošināt, lai bērni apgūst lasītprasmi, ir iemācīt bērniem, ka lasīšana ir patīkama spēle. Mums ir pienākumus lasīt priekšā bērniem. Parādiet bērnam, ka grāmata ir vaļasprieks. Atrodiet grāmatas, kuras uzrunā bērnu, dodiet tās bērniem. Nenoliedziet bērnam lasīt, ja jums šķiet, ka bērns lasa neatbilstošu literatūru. Neatturiet bērnus no lasīšanas, jo domājat, ka bērns lasa nepareizu literatūru (*Гейман* 2014).

Interese par lasīšanu lielākoties veidojas 4-5 gadu vecumā. Tas ir nopietns attīstības rādītājs, šī interese veidojas un attīstās, ja pieaugušie to virza un atbalsta. Šajā vecumā bērns ir atvērts izzināšanai, tā bērns var sevi apliecināt. Lasīt ar izpratni nozīmē- bērns saprot, ko lasa, spēj pateikt, par ko lasa. Svarīgi ir bērnus nesteidzināt, lai bērns nezaudē interesi par lasīšanu. Bet darbojas atbilstoši savām spējām (*Каņепēja* 2012). Bērna valodas attīstība ir dabīgs process, bērns vingrinoties gūst prieku, tad jaunu vārdu apguve notiek nemanāmi un nerada smaga darba iespaidu. Interesi var radīt bērnu iepazīstinot ar pasakām, dzejoļiem vai dziesmām, tikai jāizvēlas bērnam interesējošas tēmas (*Pitamika* 2008).

Lai bērns var sākt mācīties lasīt un apgūt burtus- jāiemācās saklausīt skaņas. Kā skaidro Z. Baltgaile, ka izmantojot Montesori metodes, bērns caru spēlēm apgūst lasīt un rakstīt prasmi. Skaņu spēles nav domātas vienas konkrētas skaņas izpētei. Skaņu nevar iemācīt, to var sadzirdēt, iemācīt var burtu. Bērna vērība jāpievērš tam, ka vārds sastāv no atsevišķām skaņām. Tad, kad bērns var izšķirt, saklausīt vismaz pirmo skaņu vārdā un pats nosaucot skaņu, tad tiek dots izpratnei klāt arī burts (*Baltgaile* 2020). Mazie varavīksnes burti ir viens no daudziem vingrinājumiem, mācoties burtus. Tā kā tie ir varavīksnes burti, tad tiem jāpārvelk 7 reizes ar dažādu krāsu zīmuļiem. Šī nodarbe būs interesanta, turklāt vairākkārtēja burtu vilkšana palīdzēs bērnam nostiprināt burtu veidolu muskuļu atmiņā (*Baltgaile* 2016).

Ar rotaļu palīdzību bērnam ir vieglāk iemācīties, atcerēties, iepazīt, apgūt burtus. Pirkstiņrotaļas ir vienas no rotaļu veidiem, lai apgūtu lasīt un rakstīt prasmi. Īpaši bērniem ar runas un valodas traucējumiem, jo sīkās muskulatūras attīstība ir cieši saistīta un labvēlīgi ietekmē bērnu runas centru funkcionēšanu galvas smadzenēs. Var piedāvāt bērniem veidot burtus no plastilīna vai māla. Vai arī spēlēt didaktisko spēli "Brīnummaisiņu", ar tausti iepazīst

burtu, atverot acis bērns pārlicinās par burta pareizību. Burtu šablona apvilšana, iekrāsošana. Rakstīt burtu uz drauga muguras (Jerkina 2009).

B. Brice norāda, ka bērna spējas un intereses attīstās pakāpeniski, un rotaļas, kas vienā vecumā ir aizraujošas, citā var būt par sarežģītu vai vienkāršu. Ļoti svarīgi ir piemeklēt rotaļas bērna vecumam un bērna attīstības līmenim. Jāseko līdži, lai rotaļa ir aizrautīga, lai viss tiek pildīts pēc noteikumiem. Pavirši un formāli pildītām darbībām zūd rotaļas jēga. Jāatceras, jebkuras rotaļas pamatā ir rotaļnieku prieks un aizrautība (Brice 2013).

Ar spēles palīdzību var attīstīt bērnam uzmanību, domāšanu, veicināt lasītprasmi. Bērnā tiek piedāvāti tematiski attēli, ko kurš ēd, piemēram, viens attēls -pele, otrs attēls-siers, kartītes otrā pusē uzrakstīts SIERS, attēls-zaķis, kāposts, lācis-medus. Katram dzīvniekam jāpiemeklē pareizā pārtikas kartīte (Люткова., Мошиной 2001) .

B. Brice atsaucas uz A. Bakisu (*Bakisa*), ka rotaļa liecina gan par bērna fizisko, gan par psihisko attīstību. Caur rotaļām attīsta humora izjūtu. Rotaļa ir pats labākais veids, kā gūt zināšanas, jo bērns ik brīdī mācās, pats to neapzinās. Ar dažu spēļu un rotaļu palīdzību bērniem attīsta un pilnveido spēju draudzēties, trenē spēju būt līderim un vienlaikus māca prasmi pakļauties. Rotaļas palīdz veiksmīgi apgūt prasmi zaudēt un uzvarēt, šīs abas prasmes ir ļoti nozīmīgas bērna dzīvē (Brice 2013).

Lai sekmētu bērnu lasītprasmi pedagoģiskajā procesā, nepieciešams izmantot dažādas metodes, piemērot tās bērnu vajadzībām un spējām. Radīt atbilstošu vidi, kur bērns jūtas droši un vēlas darboties. Veiksmīgi sasaistīt lasītprasmi ar citām mācību jomām.

Svarīgi iesaistīt vecākus lasīšanas aktivitātēs. Iestudēt īsas lugas pēc izlasītām pasakām. Nodrošināt bērnam pieeju dažādām grāmatām, kā arī doties uz bibliotēku.

2. Empīriskais pētījums par bērnu lasītprasmes apguves veicināšanu pirmsskolas pedagoģiskajā procesā

2.1 Pētījuma raksturojums

Empīriskais pētījums tiek veikts pirmsskolas izglītības iestādē. Pētījuma laiks no 2024. gada 2. septembra līdz 2024. gada 29. novembrim. Mērķis: praktiskā darbībā pētīt 5-6 gadu vecu bērnu lasītprasmes apgūšana pedagoģiskajā procesā. Pētījuma ietvaros tiek pārbaudīta hipotēze: *“Apvienojot spēles un rotaļas, un tradicionālās mācību metodes, skolotāja veicinās 5-6 gadus vecu bērnu motivāciju, iesaistīšanos mācīšanās procesā, kas sekmēs efektīvu lasītprasmes apguvi.* Lai īstenotu izvirzīto mērķi tiek sastādīts pētījuma plāns:

1. Empīriskā pētījuma ietvaros organizēt pedagoģisko procesu bērnu lasītprasmes sekmēšanai.
2. Izvēlēties spēles un rotaļas, kuras ir vispiemērotākās, lai veicinātu 5-6 gadu vecu bērnu lasītprasmes attīstību.
3. Motivēt bērnu iesaistīties mācību procesā, apvienojot spēles un rotaļas, un tradicionālās mācību metodes, skolotāja veicinās 5-6 gadus vecu bērnu motivāciju, iesaistīšanos mācīšanās procesā, kas sekmēs efektīvu lasītprasmes apguvi.
4. Apkopot empīriskā pētījuma rezultātus un izstrādāt ieteikumus pirmsskolas skolotājiem.

Lai īstenotu izvirzītos mērķus izvēlos šādas empīriskās metodes:

- novērošanu,
- pedagoģisko darbību eksperiments.

Kas ir novērošana? **Novērošana** ir mērķtiecīga, plānveidīga, patstāvīga un norit dabīgā vidē. Novērošanas laikā tiek fiksēti rezultāti, kas nodrošina apraksta objektivitāti. Novērojums ir nozīmīgs, jo šī metode ļauj precīzāk izprast cilvēka nianses un jēgu (Kristapsone 2014).

Novēroju bērnus pirmsskolas vidē, ikdienas darbībā. Novērošanu veicu 3 dienas nedēļā. Empīriskā pētījuma laikā iesaistos pedagoģiskajā procesā. Aktīvi līdzdarbojos, lai varētu sasniegt mērķi, veicināt lasītprasmi.

Eksperiments ir viens no izglītības pētījumu veidiem, kurā tiek meklētas sakritības. Tieši eksperimentālā pētījumā var vislabāk atklāt cēloņsakarības. Eksperimentālā pētījuma pamatā tiek pārbaudīts, kāda iedarbība uz pētījumā iekļautajiem cilvēkiem, ja izmanto dažādas mācību metodes, kā dažādi mācīšanās veidi ietekmē to, ko iemācās. Eksperiments ir izziņas metode (Geske, Grīnfelds 2006). M. Rašcevska un S. Kristapsone skaidro, eksperiments ir datu

vākšanas metode kontrolētos apstākļos, kur darbojoties ar neatkarīgo mainīgo, tiek fiksēts atkarīgā mainīgā stāvoklis (Račevska, Kristapsone 2000).

Bērnu vērtēšana pirmsskolā ir sarežģīts process, kas prasa pedagoga profesionālismu un individuālu pieeju katram bērnam. Izmantojot dažādus vērtēšanas rīkus, regulāri novērojot un dokumentējot bērna progresu.

Latvijas Izglītības likums paredz, ka skolas gaitas jāsāk septiņu gadu vecumā. Ņemot vērā bērnu obligāto apmācību, pirmsskolai jānodrošina noteiktu prasmju un iemaņu apgūšana.

Bērnu vērtēšana tiek veikta ievērojot MK noteikumus Nr.716. Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām un pirmsskolas izglītības programmu paraugiem 2018. Un Skola 2030 programmas mērķiem. Lai iegūtu informāciju par bērnu rezultātiem mācību jomās, bērni tiek vēroti organizētā mācību procesā, brīvās rotaļdarbībās, sarunās ar bērniem par konkrētu tēmu, darbojoties ar bērnu individuāli (Mācību satura un pieejas plānošana 2020).

Pamatojoties uz izstrādātajiem kritērijiem bērnu valodas prasmes tika vērtētas SA-sācis apgūt (veic ar darbības vadību un pēc parauga), TA-turpina apgūt (veic ar palīdzību, pamudinājumu, izmanto atgādnes), A-apguvis (veic patstāvīgi), AP-apguvis padziļināti (zināšanas un prasmes pielieto dažādās vidēs un situācijās, izmanto jaunradi. Kritēriji valodas prasmju izvērtēšanai 3. vecumposmā atspoguļoti tabulā (sk. 1.tabulu).

1.tabula. Kritēriji valodas mācību jomā prasmju izvērtēšanai

Kritēriji 3.vecumposmā	Sācis apgūt 1 punkts	Turpina apgūt 2 punkts	Apguvis 3 punkti	Apguvis padziļināti 4 punkti
Klausās tekstu, nosauc tajā darbojošās personas, atstāsta notikumus, izdomā teksta turpinājumu.	Pēc teksta klausīšanās atbild uz jautājumiem	Atbild uz jautājumiem, nosauc darbojošās personas, raksturo tās.	Klausās tekstu, nosauc tajā darbojošās personas, atstāsta notikumus pareizā secībā ar atbalsta materiāliem vai bez tiem.	Patstāvīgi stāsta par dzirdēto, redzēto, piedzīvoto: nosauc savas emocijas.
Saprotami un secīgi stāsta par redzēto, dzirdēto, piedzīvoto, arī par savām emocijām.	Klausās tekstu, atbild uz jautājumiem, nosauc tajā darbojošās personas,	Klausās tekstu, nosauc tajā darbojošās personas, atstāsta notikumus.	Saprotami un secīgi stāsta redzēto, dzirdēto piedzīvoto arī par savā emocijām un rīcību.	Secīgi atstāsta tekstā aprakstītos notikumus, raksturo darbojošās personas, izdomā

	atstāsta notikumus, izmantojot atbalsta materiālus.			un izstāsta teksta turpinājumu.
Atšķir un nosauc skaņas	Patstāvīgi nosauc pirmo skaņu vārdā,	Nosauc vārda pirmo un pēdējo skaņu: pareizi izrunā gandrīz visas skaņas.	Atšķir un nosauc skaņas vārdā: pareizi izrunā visas skaņas	Patstāvīgi atšķir visas skaņas un pareizi tās izrunā.
Pareizi izrunā visas skaņas	Mācās izrunāt pareizi visas skaņas.	Klausās un pareizi atkārtoti grūtāk izrunājamās skaņas.	Ikdienā pareizi izrunā lielāko daļu skaņu.	Ikdienā pareizi izrunā visas skaņas.
Skaņas atzīmē ar atbilstošu burtu	Atpazīst lielāko daļu burtu.	Skaņu apzīmē ar atbilstošu burtu, parāda to.	Atpazīst lielāko daļu burtu, no burtiem veido īsus vārdus	Nekļūdīgi atpazīst un nosauc visus burtus, no burtiem veido vārdu.

Pamatojoties uz valodas mācību jomā prasmju kritērijiem bērnu zināšanas tiek vērtētas 4 punktu sistēmā. Pateicoties punktu sistēmai ir iespējams apstrādāt iegūtos rezultātus un vizualizēt tos grafiski. Punktu sistēma ļauj viegli pārskatīt katra bērna sasniegumus.

2.2 Bērnu lasītprasmes apguves rādījumi sākumā

Valodas mācību jomā prasmju izvērtēšanai tika veikta septembra sākumā. Pētījuma sākumā vēroju bērnu individuālo attīstību. Vērojuma rezultātā tika izveidots īss raksturojums katram bērnam.

Pētījumā iesaistu 12 bērnus, 5 gadīgi ir 4 bērni un 6 gadīgi ir 8 bērni. Ievērojot Fizisko personu datu apstrādes likumu, bērnu vārdi tiek mainīti.

Grupā bērni ļoti aktīvi un skaļi. Ar dažādiem raksturiem, ar dažādu valodas apguves prasmju līmeni. Bērni, kuriem plašs vārdu krājums un skaidra runa, kā arī bērni, kuriem ir grūtības ar artikulāciju, neskaidra runa.

Miks – 5 gadi- aktīvs, impulsīvs, grūti koncentrēties darbam, ik pa laikam jūtama agresija. Cenšas izcelties grupas bērnu vidū. Fiziski attīstīts. Reizēm nevēlās ievērot grupas noteikumus.

Nepieciešama individuāla pieeja, tad spēj uztvert apgūstamo vielu. Neizrunā *r* skaņu. Logopēdu neapmeklē, vecāki uzskata, ka nav nepieciešams.

Markuss – 5 gadi- aktīvs, straujš. Cenšas darbu paveikt ātri, kā rezultātā zūd kvalitāte. Nav noturības. Individuālā darbā lieliski darbojas. Atbilstošs vārdu krājums. Izrunā skaidri visas skaņas. Dzīvo audžuģimenē.

Renārs – 5 gadi-aktīvs, darbus veicot nervozē. Pārdzīvo neveiksmes. Plašs vārdu krājums, runātīgs. Izrunā visas skaņas.

Kristers – 5 gadi aktīvs, ar izteiktu vēlmi būt līderim, pārdzīvo neveiksmes. Reizēm nevēlās ievērot grupas noteikumus. Aktivitāte un runāšana traucē koncentrēties darbam, daudzas lietas nav dzirdējis, bet vēlās sniegt atbildi. Plašs vārdu krājums. Ļoti runātīgs. Izrunā skaidri visas skaņas.

Edžus 6 gadi– aktīvs, fiziski attīstīts. Vārdu krājums atbilstošs vecumposmam. Īslaicīga koncentrēšanās spēja. Neizrunā *r* skaņu. Logopēdu neapmeklē, vecāki uzskata, ka nav nepieciešams.

Daniels– 6 gadi-haotisks, neorganizēts, darbojās ar psihologu. Individuālajā darbā darbojas ar izpratni. Dzīvo audžuģimenē. Neizrunā *r, l* skaņu. Apmeklē logopēdu.

Liene– 6 gadi-strauja, valdonīga, skaļa. Labi attīstīta sīkā motorika. Plašs vārdu krājums, ļoti runīga. Ātri iemācās īsus dzejolišus vai tautasdziesmas. Izrunā skaidri visas skaņas. Labprāt piedalās visās aktivitātēs.

Estere– 6 gadi- ļoti līdzsvarota, apzinīga, gudra meitene, emocionāli stabila. Labi attīstīta sīkā motorika. Plašs vārdu krājums. Skaidri izrunā visas skaņas.

Kate– 6 gadi- aktīva, fiziski attīstīta, gudra meitene. Labi attīstīta sīkā motorika. Labprāt piedalās kustību rotaļās. Uz dzejoļu skaitīšanu jāmudina. Atbild uz uzdotajiem jautājumiem. Izrunā visas skaņas. Reizi nedēļā dodas uz sporta skolas treniņiem.

Matvejs– 6 gadi-romu tautības bērns. Aktīvs, neregulāri apmeklē PII. Ļoti akurāti veic darbus, darbu veic ar lielu interesi. Labprāt dodas uz deju nodarbībām. Pareizs zīmuļa satvēriens. Uzmanīgi klausās, skolotāja norādījumos. Runā latviski. Tos vārdus, kurus neprot pateikt latviski aizstāj ar krievu valodas vārdiem, runā bilingvāli. Neizrunā pareizi vairākas skaņas. Ar grūtībām, bet mācās arī dzejolišus. Apmeklē logopēdu.

Sofija– 6 gadi- nav nostiprinājusies kustību koordinācija. Grūtības noturēt zīmuli, tur nepariezi. Turpina apgūt pareizu satvērienu. Vāji attīstīta sīkā motorika. Pie darbu veikšanas nepieciešams atbalsts. Neskaidra vārdu izruna, ir grūti saprast meitenes teikto. Ne vienmēr atbild uz jautājumiem. Izmantojot atgādnēs, reizēm izdodas uzrakstīt savu vārdu. Jāmudina, lai

darbiņš veiktos, jāatgādina, kas bija jādara. Apmeklē logopēdu. Draudzīga komunikācijā ar citiem grupas bērniem.

Jānis – 6 gadi- atturīgs, kluss, neregulāri apmeklē PII. Nelabprāt iesaistās nodarbībās. Pārdzīvo neveiksmes. Vāji attīstīta sīkā motorika. Nevar noturēt līdzsvaru- vāji attīstīta lielā motorika. Neskaidra runa, grūti saprast, ko saka. Mazs vārdu krājums. Individuālais darbs. Vecāki noliedz, ka bērnam būtu runas traucējumi, atsakās no logopēda.

Vērtēšana ir svarīga mācību procesa daļa, skolotājs izzina bērna prasmes, izzina bērna pieredzi, iepazīst bērna intereses, lai plānotu un pilnveidotu mācīšanos atbilstoši bērna vajadzībām.

Nodarbības sākumā bērniem tiek izstāstīts, tā kā ir mācību gada sākums ir svarīgi atkārtot ceļu satiksmes drošības noteikumus. Šodien skatīsimies video par drošības noteikumiem. Skatīšanās laikā tiek sniegti komentāri. Ir sagatavoti rotaļu auto, ritenis, cilvēciņi un sagatavots luksofors, kurā pārslēdzas gaisma. Attēli ar dažādām situācijām.

Pēc teksta skatīšanās un klausīšanās tiek uzdoti jautā par redzēto un dzirdēto. Kas jālieto, lai būtu redzams? Vai bērni atceras, kad drīkst šķērsot ielu? Kas jādara, ja deg sarkanā krāsa luksoforā? Kam jābūt galvā, ja pārvietojas ar riteni? Kas jādara, pasažierim autobusā vai mašīnā? Rosina izdomāt teksta turpinājumu un jautā: Kā tu domā, kādēļ nedrīkst braukt ar riteni, ja nav aizsargcepure? Nesteidzina bērnus, pie veiktajām atbildēm uzslavē.

Pamatojoties uz izstrādātajiem kritērijiem bērnu valodas prasmes tika vērtētas SA-sācis apgūt (veic ar darbības vadību un pēc parauga), TA-turpina apgūt (veic ar palīdzību, pamudinājumu, izmanto atgādes), A-apguvis (veic patstāvīgi), AP-apguvis padziļināti (zināšanas un prasmes pielieto dažādās vidēs un situācijās, izmanto jaunradi.

2.tabula. Bērnu vērtējums pētījuma sākumā

SR valodas mācību jomā 3. vecumposmā	Mīks	Markuss	Renārs	Kristers	Jānis	Liene	Estere	Sofija	Kate	Edžus	Daniels	Matvejs
Klausās tekstu, nosauc tajā darbojošās personas	T A	T A	T A	A	S A	A	A	S A	A	A	T A	T A
Atstāsta notikumus, izdomā teksta turpinājumu.	T A	T A	T A	T A	S A	A	A	S A	A	T A	T A	S A
Atšķir un nosauc skaņas vārdos	S A	S A	T A	T A	S A	A	A	S A	A	T A	S A	S A
Pareizi izrunā visas skaņas	T A	A	A	A	S A	A P	A P	S A	A P	T A	T A	S A
Skaņu atzīmē ar atbilstošu burtu	T A	T A	T A	T A	S A	A	A	S A	A	T A	S A	S A

Analizējot rezultātus pētījuma sākumā var secināt, ka bērniem ir jāuzlabo prasmes stāstu veidošanā, ir grūtības atšķirt un nosaukt skaņas vārdos. Daudzi bērni vēl tikai sāk apgūt prasmi skaņu atzīmēt ar atbilstošu burtu. Bērnu vērtējums pētījuma sākumā atspoguļots tabulā (sk. 2.tabulu).

Balstoties uz izvirzīto kritēriju valodas mācību jomā prasmju izvērtēšanu, kas atspoguļota tabulā (sk. 1. tabulu). Tiek veikts valodas prasmju vērtējums pētījuma sākumā. Rezultāti apkopoti tabulā (sk.3. tabulu).

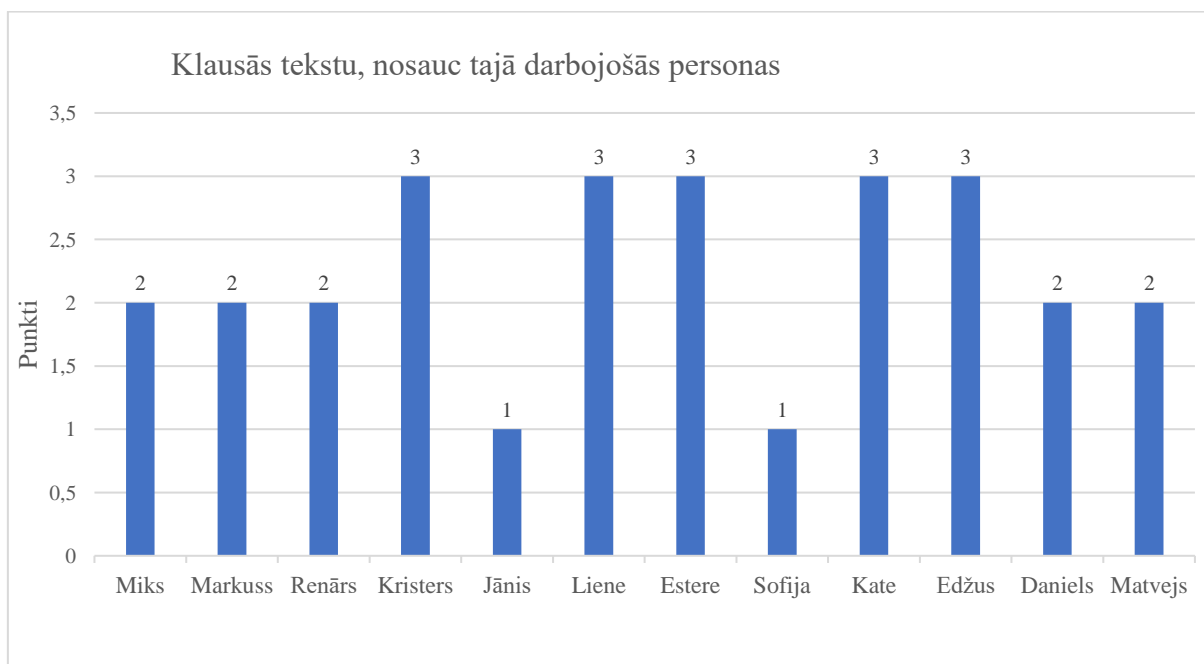
3.tabula. Valodas prasmju vērtējums pētījuma sākumā

Kritēriji	Klausās tekstu, nosauc tajā darbojošās personas	Atstāsta notikumus, izdomā teksta turpinājumu.	Atšķir un Nosauc skaņas vārdos	Pareizi izrunā visas skaņas	Skaņu atzīmē ar atbilstošu burtu	Punkti kopā
Bērna vārds						
Mīks	2	2	1	2	2	9
Markuss	2	2	1	3	2	10
Renārs	2	2	2	3	2	11
Kristers	3	2	2	3	2	12
Jānis	1	1	1	1	1	5
Liene	3	3	3	4	3	16
Estere	3	3	3	4	3	16
Sofija	1	1	1	1	1	5
Kate	3	3	3	4	3	16
Edžus	3	2	2	2	2	11
Daniels	2	2	1	2	1	8
Matvejs	2	1	1	1	1	6

Valodas prasmju vērtējuma sākumā var secināt, ka valodas prasmes ir ļoti dažādas. Vislielāko punktu skaitu ieguva Liene (16 punkti), Estere (16 punkti), Kate (16punkti). Meitenes ar interesi klausās. Mīks, Markuss, Daniels ir ļoti aktīvi. Sagādā grūtības koncentrēties, sniedza viens otram komentārus. Līdz ar to sniegtās atbildes bija neprecīzas. Kā arī ir bērni ar ļoti zemu punktu skaitu Jānis (5 punkti), Sofija (5 punkti), Matvejs (6 punkti). Jānis neatbildi, bet paraustīja plecus. Uz jautājumu atbild ar, nezinu. Uzdodot individuāli jautājumus, atgādinot situācijas, izmantojot attēlus, izskan arī atbildes. Sofija cenšas stāstīt, kā viņa nokļūst uz bērnudārzu. Ir vairākkārt jāpārprasa, lai saprastu, ko meitene ir vēlējusies

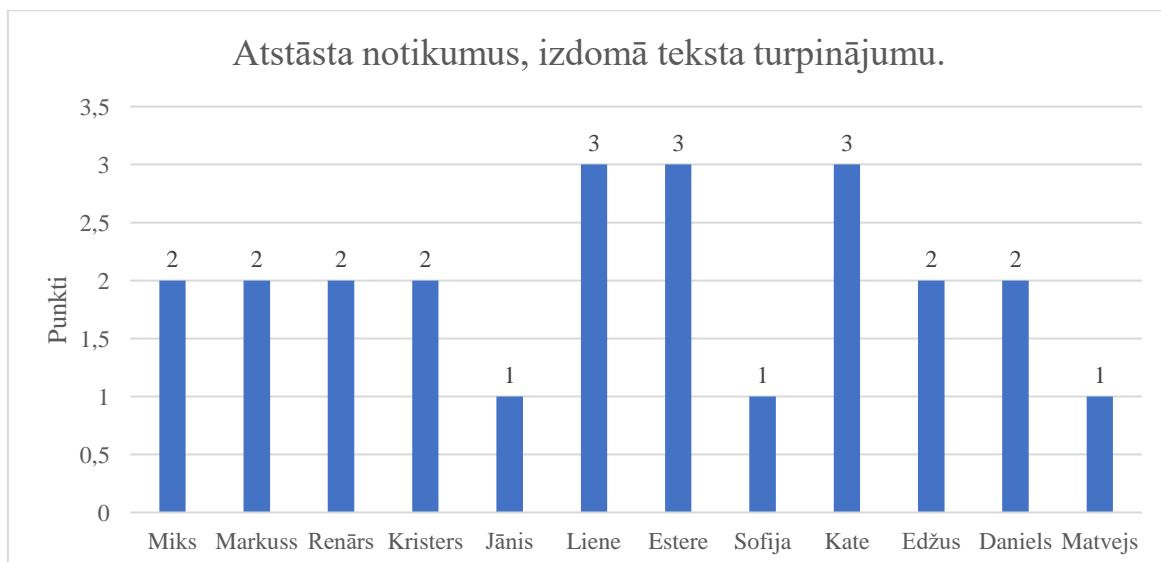
pateikt. Matvejam ir grūtības secīgi sniegt atbildi. Ir vārdi, kurus nezina latviešu valodā, tādēļ aizstāj ar krievu valodas vārdi. Bet pēc attēliem prot aprakstīt situāciju.

Lai noskaidrotu, kurš kritērijs viszemāk novērtēts, kurai prasmei turpmāk būs jāpievērš lielāka uzmanība. Katrs kritērijs tiks atspoguļots atsevišķā diagrammā. Bērnu prasmi klausīties un nosaukt tajā darbojošās personas tika atspoguļoti grafiski diagrammā (sk.1. attēlu).

1.att. Klausās tekstu, nosauc tajā darbojošās personas

Diagrammā redzam, ka liela daļa bērnu spēj klausīties tekstu un secīgi stāstīt redzēto un dzirdēto. Tomēr ir arī bērni, kuriem šī prasme vēl ir jāapgūst. Augstu rezultātu uzrāda Kristers-5 gadi, Liene, Estere, Kate, Edžus, viņi ir apguvuši prasmi klausīties un spēj nosaukt tekstā minētos notikumus. Redzama bērnu uzmanība un spēja izprast dzirdēto un redzēto tekstu. Grūtāk veicās Mikum, Markusam, Renāram, Danielam un Matvejam. Šie bērni izvērtē situācijas attēlos un sniedz atbildes. Lielas grūtības atbildēt uz jautājumiem sagādāja Sofijai un Jānim, tikai ar skolotājas palīdzību tika sniegtas atbildes. Lieto vārdu savienojumus nepareizā dzimtē un skaitlī. Bērniem vēl jāpilnveido prasme klausīties. Iegūtie rezultāti kritērijā atstāsta notikumus, izdomā teksta turpinājumu sk. 2. attēlu.

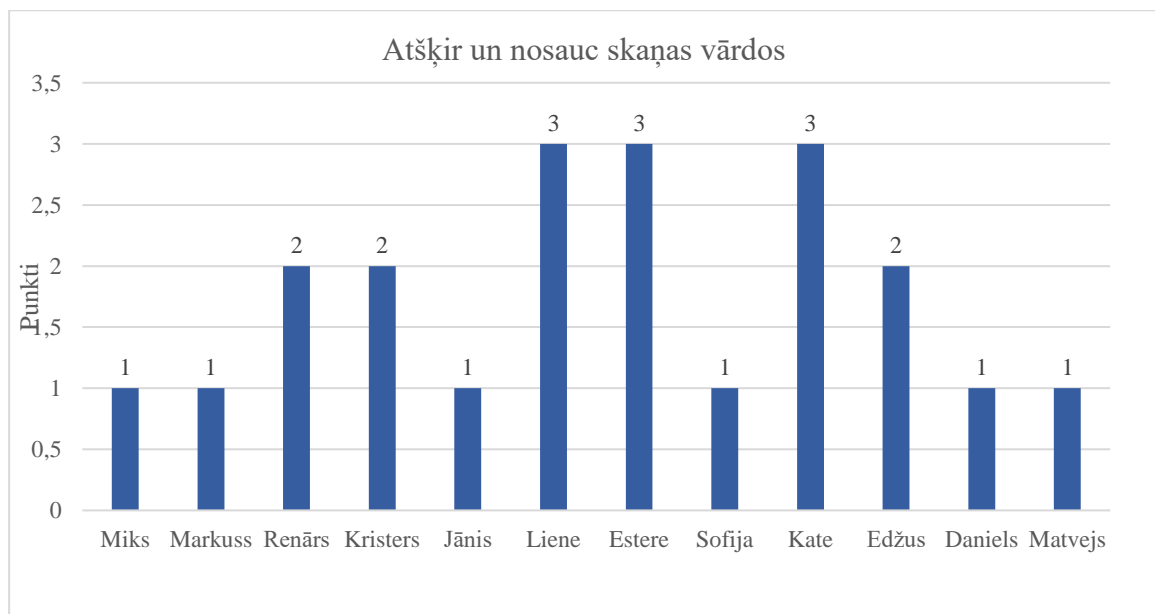
2.attēls. Atstāsta notikumus, izdomā teksta turpinājumu

Bērnu prasmi atstāstīt notikumus, izdomāt teksta turpinājumu, tika atspoguļoti grafiski diagrammā (sk.2. attēlu).

Diagrammā redzam, ka Liene, Estere, Kate uzrāda augstu rezultātu. Šie bērni prot detalizēti atstāstīt notikumus, kā arī prot atbildēt, kādēļ jālieto veste, kādēļ jāpiesprādzējas. Bērni spēj veidot loģiskas sakarības.

Vidēju rezultātu uzrāda Miks, Markuss, Renārs, Kristers, Edžus, Daniels. Spēj stāstīt izmantojot attēlus un palīgmateriālus. Lielas grūtības šis darbs sagādā Jānim, Sofijai, Matvejam. Matvejam grūtības sagādā stāstīšana, jo mazs vārdu krājums. Neprot saskaņot vārdus vajadzīgajai domai.

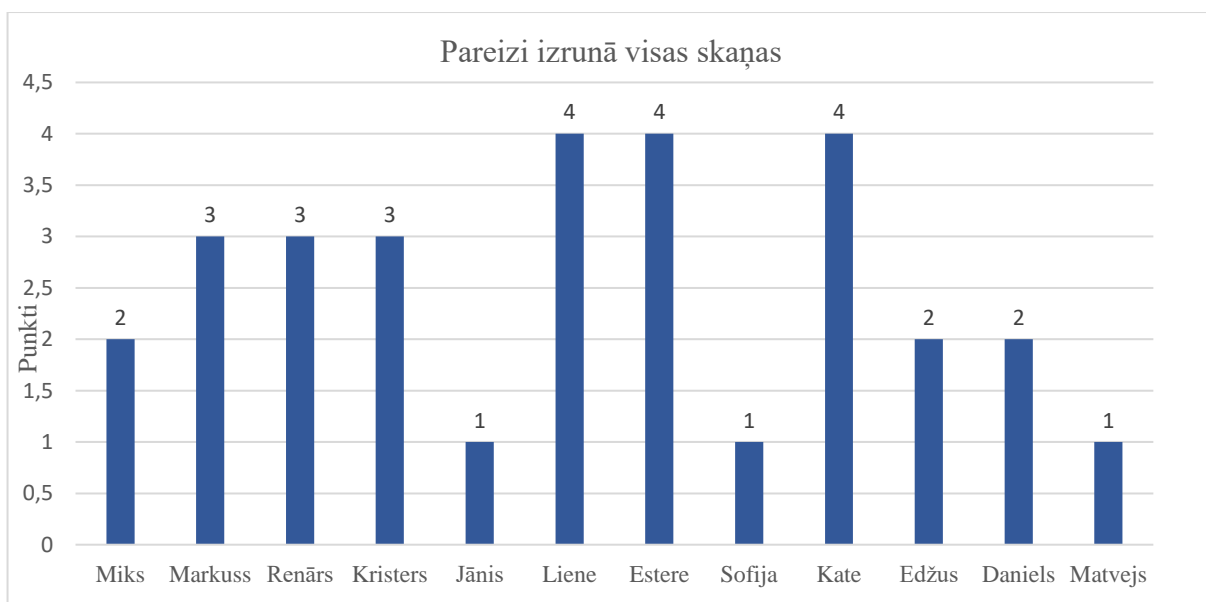
Bērnu prasmi atšķirt un nosaukt skaņas vārdos, tika atspoguļoti grafiski diagrammā (sk.3.attēlu).

3.attēls. Atšķir un nosauc skaņas vārdos

Diagrammā redzam, vai bērni spēj atšķirt un nosaukt atsevišķas skaņas vārdos. Šī svarīgā prasme, kas saistīta ar fonētiku, lai veidotu lasīšanas un rakstīšanas prasmes. Redzam, ka Liene, Estere, Kate ir veiksmīgi apguvušas šo prasmi, spējot precīzi atšķirt un nosaukt skaņas vārdos. Renārs, Kristers, Edžus daļēji apguvuši, spēj atšķirt daļēji skaņas, visbiežāk tās ir vārda sākuma skaņas. Miks, Markuss, Jānis, Sofija, Daniels, Matvejs uzrāda viszemākos rezultātus. Bērni nesaklausu skaņas.

Bērnu prasmi pareizi izrunāt visas skaņas, tika atspoguļoti grafiski diagrammā (sk.4. attēlu).

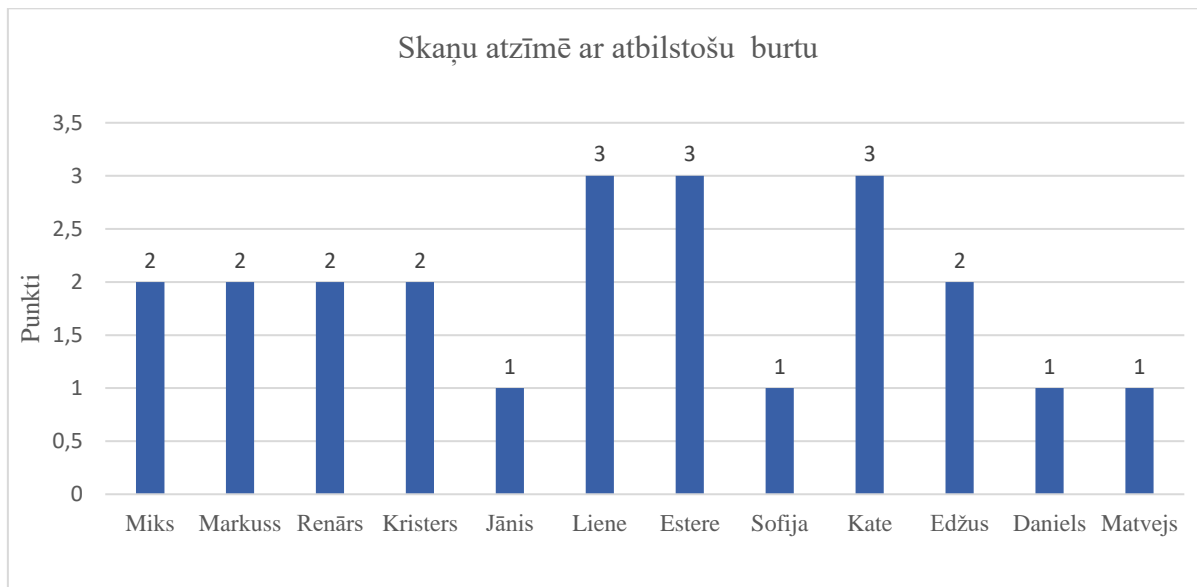

4. att. Pareizi izrunā visas skaņas

Liene, Estere, Kate uzrāda augstus rezultātus, izrunā pareizi visas skaņas. Skaidra dīkcija. Markusam, Renāram, Kristers arī pareizi izrunā visas skaņas. Mikus, Edžus neizrunā

skaņu *r*. Daniels neizrunā skaņas *r, l*. Lielas grūtības ir Jānim, Sofija neizrunā vairākas skaņas, ļoti neskaidra runa. Matvejs neizrunā skaņas *l, u*. Pareiza skaņu izruna ir svarīga lasītprasmes attīstībai.

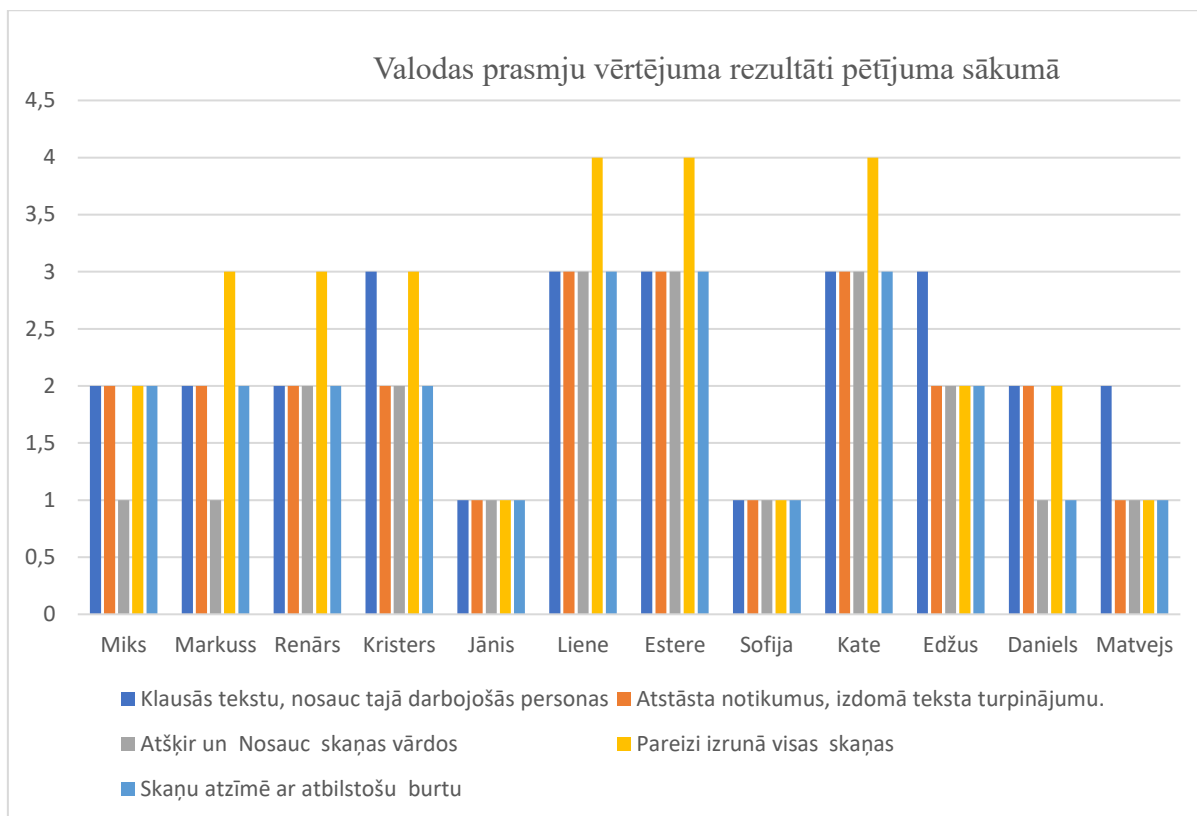
Bērnu prasmi skaņu atzīmēt ar atbilstošu burtu, tika atspoguļoti grafiski diagrammā (sk.5. attēlu).

5.att. Skaņu atzīmē ar atbilstošu burtu

Labus rezultātus uzrāda Liene, Estere, Kate nedaudz padomājot sasaista skaņu ar burtu. Miks, Markuss, Renārs, Edžus, Kristers ar atgādnēm arī paveic uzdevumu. Lielas grūtības skaņu atzīmēt ar burtu sagādā Jānim, Sofijai, Danielam, Matvejam. Šo uzdevumu veic kopā ar skolotāju. Lai bērns varētu apgūt lasītprasmi, bērnam ir jāspēj sasaistīt dzirdēto skaņu ar redzēto burtu.

Bērnu valodas prasmju vērtējuma rezultāti pētījuma sākumā tika atspoguļoti grafiski (sk. 6.attēlu).

6. att. Valodas prasmju vērtējuma rezultāti pētījuma sākumā

Pēc šīs diagrammas var secināt, ka visaugstākie sasniegumi valodas mācību jomā ir Lienei, Esterei, Katei. Vidējus rezultātus uzrāda visi 5 gadu vecuma bērni Miks, Markuss, Renārs, Kristers. Vidējus rezultātus uzrādīja arī Edžus, Danielam rezultāts nedaudz zemāks. Ļoti liels darbs jāveic bērniem, kuriem jau ir seši gadi, bet valodas mācību jomā sasniedzamais rezultāts zems. Tie ir Jānis, Sofija, Matvejs.

Bērniem vēl jāpilnveido prasme klausīties. Vārdu, teikumu veidošana. Jāapgūst skaņu saklausīšana. Dzirdēto skaņu atzīmēt ar burtu.

2.3 Pedagoģiskais process bērnu lasītprasmes veicināšanai

Pirmsskola ir vieta, kur bērns gūst mācīšanās pieredzi. Ir svarīgi, lai bērns mācītos ar prieku un gūtu pozitīvu pieredzi.

Bērna attīstībā ir svarīga nozīme visu maņu orgānu aktīvai darbībai. Dzirdes sajūtu attīstība ir svarīga ne tikai, lai klausītos mūzikas skaņas, kustēšanās noteiktā ritmā, bet arī skaņu atpazīšana, dzīvnieku balsu atdarināšana, valodas skaņu atkārtošana. Taustes sajūtas pilnveidē, bērnam rotaļājoties ar aizvērtām acīm vai brīnummaisiņiem taustīt dažādus priekšmetus. Darbošanās ar plastilīnu, veidošana no māla, dažādu detaļu kopā līmēšana bērnam veicina

pozitīvas emocijas. Ne mazāk svarīga ir garšas un ožas sajūtu attīstības vingrinājumi, kas veicina bērnam aktīvu rosību (Miltiņa, Skribanovska 2020).

Apgūstot valodas mācību jomu integrētā mācību programmā pirmsābece posmā, bērnu fonētiskās dzirdes pilnveidei, spējai dzirdēt un atšķirt atsevišķas skaņas vārdos, kā arī saprast, ka šīs skaņas veido zilbes, vārdus un teikumus. Tā ir būtiska prasme, kas nepieciešama lasīšanas un rakstīšanas apguvei. Integrējot pirmsābece posma saturu ar citām mācību jomām, tas bērnam ļaus paplašināt bērna pieredzi par apkārtējo pasauli, par runas darbības veidu, klausīšanās, runāšanas, lasīšanas, rakstīšanas izmantošanu. Svarīgi, lai bērns mācītos klausīties, izprastu dzirdēto, atcerētos informāciju. Tiek veicināta vārdu krājuma paplašināšana. Īpaša uzmanība jāpievērš skaņu pareizai izrunai, spējai dzirdēt un atšķirt atsevišķas skaņas vārdos. Dzejoļu, tautasdziesmu, skaitāmpantu runāšana, to iekļaušana rotaļās attīstīs bērna artikulācijas aparātu, palīdzēs apgūt atsevišķu skaņu izrunu, dikciju, veicinās apgūt izteismīgu runu (Anspoka 2021).

B. Brice apgalvo, ja rotaļā izvirzot uzdevumus klausīties, vērot, grupēt (ritms, skaņa, kustība), tad tiek aktivizēta bērna prāta darbība, tas veicina atmiņas attīstību. Vingrināta runas attīstība, redzes attīstība un roku kustību koordinācija (Brice 2013).

Pamatojoties uz novērojumos gūtajiem rezultātiem, sasniedzamie rezultāti valodas mācību jomā, kas atspoguļoti tabulā (sk. 2. tabulu). Skolotāja izvēlas dažādas aktivitātes, kas piemērotas, lai veicinātu 5-6 gadu vecu bērnu lasītprasmes attīstību.

Kā pirmo aktivitāti **klausīšanās prasmju sekmēšanai un darbojošos personu nosaukšanai** skolotāja izvēlas īsu pasaku “ Zem sēnītes”, tiek sagatavoti palīgmateriāli – attēli. Lai veicinātu sīkās motorikas attīstību, skolotāja piedāvā izvēlēties dažādas struktūras materiālus ar ko bērniem darboties. Nodarbībai sagatavoti materiāli, darba lapas.

Pasaka izvēlēta atbilstoša nedēļas plānam. Integrēti apgūs arī matemātikas mācību jomu, kā arī kultūras un pašizpaušmes mākslā mācību jomā.

Sasniedzamais rezultāts valodas mācību jomā: uzmanīgi klausās, nosauc tajā darbojošās personas.

Lasot pasaku, skolotāja aicina bērniem izvietot attēlus notikumu secībā. Pēc pasakas noklausīšanās uzdod jautājumus: kurš pirmais paslēpās zem sēnes? Kādēļ slēpās zaķis? Zem kā visi pasakas varoņi slēpās? Kādēļ visi meloja lapsai?

Kad sniegtas atbildes uz jautājumiem, bērni izvēlas attēlu ar pasakas varoni. Bērns, kurš izvēlējies skudru, pie uzdotā jautājuma, kurš pirmais paslēpās zem sēnes? Attēlu pielīmē atbilstoši nosacījumiem.

Bērns, kurš izvēlējās lapsu. Pie jautājuma, no kā slēpās zaķis, pielīmē lapsu. Pielikumā (sk. 1. 2. 3. att.).

Bērniem tāpat jāveic sarežģīts darbs: uzklausa, uztvert, izanalizēt un pareizi pateikt. Liene, Estere, Kate, Edžus, Kristers sniedz pareizas atbildes uz visiem skolotājas uzdotajiem jautājumiem. Labprāt iesaistās diskusijā par pasakas turpinājumu. Uz skolotājas uzdotajiem jautājumiem par pasaku tēliem atbildes sniedz arī Markuss, Renārs, Daniels, Matvejs, bet šīs sniegtās atbildes ir īsākas. Bērni labprāt izmanto attēlus stāstījuma veidošanai. Matvejs lieto bilingvālu runu, tas var ietekmēt apgūt lasītprasmi un rakstītprasmi. Sofijai un Jānim skolotāja uzdod jautājumus sižetiskā secībā un nedaudz palēninātu runas tempu, attēli arī ir salikti secībā. Atbilde tiek sniegta ar vienu vārdu. Pēc atbildes sniegšanas skolotāja izlabo bērna runas kļūdas, ir jāsaka skudra.

Lai turpinātu **attīstīt klausīšanās prasmes, veicināt stāstīšanas prasmes, paplašināt vārdu krājumu**, skolotāja piedāvā bērniem noskatīties multfilmu "Ābolu maiss" (1974). Avots pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=6UYnHJqo7_4&t=89s

Multfilma tiek izvēlēta atbilstoši mēneša tēmai. Lai novērtētu klausīšanās prasmi, lai veicinātu stāstīt prasmi un paplašinātu vārdu krājumu, skolotāja ir sagatavojusi jautājumus. Jautājumi tiek sagatavoti par multfilmas varoņiem. Kas bija galvenais multfilmas varonis? Ko mežā satika zaķis? Kas notika ar zaķi, kad satika lāci? Kāds bija zaķis (bailīgs, drosmīgs, gudrs, viltīgs)? Cik bērnu bija zaķim? Kā sauc zaķim bērnus? Ko zaķēniem atnesa ezis? Kā rīkojās vārns, vai tāda rīcība ir pieņemama? Kādēļ zaķis mājās atgriezās bez āboliem? Kādēļ multfilmas nosaukums ir "Ābolu maiss"? Vai šai multfilmai varētu būt savādāks nosaukums?

Bērni ar lielu interesi skatās multfilmu. Multfilmas laikā dzirdams, ka bērni atkārtoti dažus fragmentus (*tēvocis Miša, dēlēni četri un meitiņa Peciņa*). Dungo līdzīgi multfilmā skanošo melodiju.

Ļoti veiksmīgu stāstījumu un pareizas atbildes sniedz Liene, Estere, Kate, Edžus, Renārs, Markuss, Kristers. Atbildot lieto paplašinātus teikumus. Daniels, Miks arī aktīvi atbildēja uz jautājumiem. Atbildes bija īsas. Sofija centās atbildēt un stāstīt savu redzējumu. Sofiju grūti saprast, jo neskaidra runa, bet viņa lieliski mācēja nosaukt multfilmas varoņus. Arī Jānis nosauc multfilmas varoņus, nepieciešams tikai atgādināt fragmentu. Skolotāja bērna nepareizi izteiktos vārdus, piemēram kurmis, vilks atkārtoti pareizi, iedrošinot un motivējot bērnu, nākamreiz saki lēnāk, tad izdosies.

Atbildot uz skolotājas jautājumiem, bērni attīsta savu runu, mācās veidot teikumus mācās izteikt savas domas, kas noderēs lasītprasmes apguvei.

Nodarbības turpinājumā, bērni sadalās apakšgrupās un no plastilīna veido multfilmas varoņus. Bērni tehnoloģiju mācību jomā vizuāli attēlo multfilmas varoņus un notikumus. Darbošanās ar plastilīnu palīdz attīstīt roku muskulatūru. Sīkā motorikas attīstīšana ļoti nozīmīga lasītprasmes veicināšanai. Miks neapmierināts, darbojas ļoti negribīgi, jo nezina, kādā krāsā taisīt zaķi, ausis arī neturoties klāt. Bet, kad skolotāja ir sniegusi atbalstu, darbs sākas veikties. Markuss šoreiz necenšas. Liene darbojas ļoti akurāti. Arī Kate un Estere ļoti pārdomāti, pievērš detalizētu uzmanību, kādā krāsā varētu būt lapsai acis? Daniels, Renārs un Kristers arī demonstrē komandas darbu. Sofija un Jānis arī darbojas. Grupiņā valda patīkama gaisotne, rosība, savstarpēja komunikācija. (Pielikumā sk. 4. 5 att.).

Bērnu prasmi atšķirt un nosaukt skaņas vārdos, tika atspoguļoti grafiski diagrammā (sk.3. attēlu). Balstoties uz diagrammā atspoguļoto rezultātu skolotāja secina, ka prasmes-**atšķir un nosauc skaņas vārdos** ir dažādas.

Pasaku lasīšana bērniem palīdz attīstīt valodas prasmes, bagātina vārdu krājumu uzlabo klausīšanās spējas. Ar pasaku lasīšanu tiek veicināta arī skaņu saklausīšana vārdos. Skolotāja nodarbībai sagatavo grāmatu "Pasaku ābece", sagatavots burts *A, a*, kā uzskates materiāls, tas tiek piestiprināts pie tāfeles. Lelle, kurai uz šalles ir piestiprināti burti. Kastīte, kurā ir mazas mantiņas.

Skolotāja bērniem sniedz norādījumu, kas jādara. Klausieties uzmanīgi pasaku, šī pasaka ir par burtu *a*, jums jāatceras dzirdētie vārdi, kas sākas ar skaņu *a*.

Sasniedzamais rezultāts : valodas mācību jomā, saklusa skaņu *a*.

Skolotāja nodarbību uzsākot, iepazīstina bērnus ar lelli- burtu meitiņu, kurai pie apģērba ir piestiprināti burti. Skolotāja izteiksmīgi lasa pasaku no grāmatas. Lasot tiek paspilgtināti izteikta skaņa *a*. Pēc pasakas lasīšanas skolotāja katram bērnam vaicā, nosauc vārdu ar skaņu *a*, kas bija nosaukts pasakā (*alnis, apse, aposts, augsti u.c.*). Lai uzskatāmāk, skolotāja par pareizi nosaukto vārdu iedod no kastītes mantiņu, tam bērnam, kurš pareizi nosauc vārdu.

Liene, Kate, Estere uzrāda ļoti labus rezultātus. Viņas nosauc arī vārdus, kur skaņa *a* atrodas vārda beigās un arī vārda vidū. Renārs, Kristers, Edžus, Daniels, Miks skaņu *a* saklusa vārda sākumā. Sofija un Jānis pēc pasakas klausīšanās nevar nosaukt prasītos vārdus. Kad skolotāja saka, ar kādu skaņu sākas vārds *ala, aka, apelsīns, aita, arbūzs*, tad Sofija runā līdzīgi un nosauc pareizo skaņu. Jānis pēc pasakas klausīšanās nevar nosaukt prasītos vārdus, arī necenšas.

Materiāli grāmatas veidošanai. Žurnāli, kur meklēt attēlus, kas sākas ar skaņu *a*.

Bērni sagatavo nepieciešamo: paliktni, septiņus krāsu zīmuļus, līmi, šķēres. Ir sagatavots apvilktis burts, bērns vairākkārt var izvilkt ar zīmuli burta formu. Tas nostiprinās burtu bērna atmiņā. Bērns šo burtiņu izrotās ar attēliem, kas sākas ar skaņu *a*. Bērni pilnvērtīgi mācās, kad uzmanība tiek koncentrēta uz uzdevumu, attēlu meklēšana un griešana ir mērķtiecīgs darbs, lai veicinātu lasītprasmi. Burtu grāmata pielikumā (sk.6.7. att.).

Turpinot pilnveidot **skaņu saklausīšanu**, skolotāja noorganizē spēli. Spēlēsīm “Skaņu vilcienu”. Sagatavoti burti, attēli (attēli atbilstoši tematam), knaģi.

Telpā, atsevišķās vietās ir izvietoti burti (skaņu pietura). Bērni izvēlas sev attēlu, kādu dārzeni (kabacis, burkāns, kartupelis, sīpols utt.). Kad bērni izvēlējušies attēlu, tad nepieciešamas izrunāt vārdu pa skaņām (*k-a-b-a-c-i-s*). Attēlu piestiprina sev pie apgērba ar knaģi, bet bērnam ir jāatceras vārda pirmā skaņa. Visi dalībnieki sastājas viens aiz otra, izveido vilciena vagonus. Dodas ceļā, tu-tū, čuk-čuk, čuk-čuk. atdarinot vilciena kustību un skaņas. Piestāj pie skaņu pieturas, kur gaida burts *k*. Lokomotīves vadītājs uzsauc, esam skaņu pieturā *k*. Šajā pieturā kāpj ārā tie dalībnieki, kuru dārzena nosaukums sākas ar skaņu *k*. Attēli tiek izmantoti, kā atgādnis, ja bērnam ir aizmirsies, kādu dārzeni izvēlējās.

Spēles beigās, kad visi izkāpuši no vilciena vagoniem, tiek apkopoti rezultāti. Kuri bērni atcerējās sava dārzena pirmo skaņu vai visi izkāpa pareizā pieturā?

Sofijai tika papildus stāstīti noteikumi, tev attēlā ir kartupelis, tev jākāpj ārā skaņu pieturā *k*. Kā arī izskaņot vārdu palīdz skolotāja un bērni. Skolotāja izrunā vārdu pa skaņām un bērni atkārti.

Skaņu saklausīšana sagādāja grūtības Matvejā un Mikam, iespējams šie bērni bija koncentrējušies uz vilciena skaņu atdarināšanu un vilciena kustības regulēšanu, kas traucēja koncentrēties uz spēles noteikumiem. Jo viņiem izdevās aizbraukt garām savai skaņu pieturai un beigās arī bija aizmirsuši, kurā skaņas pieturā jāizkāpj.

Bērniem šī spēle sagādā prieku, bērni labprāt tajā iesaistās. Skolotāja šo spēli pielāgo dažādām tēmām.

Skaņu atzīmē ar atbilstošu burtu. Skolotāja sagatavojusi kustīgā alfabēta burtus, paklāju, kur varēs izkārtot burtus.

Skolotāja lūdz atrast skaņām *a, ā, l, ļ, e, ē, m* atbilstošus burtus un izlikt burtus uz burtu paklāja, nosaucot tā burta skaņu. Skolotāja šos burtus izvēlējās, jo ar šiem burtiem bērni jau ir iepazīnušies klausoties pasakas un veidojot savas “Burtu grāmatas”. Lai nostiprinātu iepazītos burtus, lai attīstītu fonētisko dzirdi un spēju savienot burtu ar skaņu. Veidot prasmi salikt zilbes un vārdus no atsevišķiem burtiem.

Skolotāja nosauc vārdu *mēle*. Bērniem jānosauc vārds pa skaņām. Vai no šiem burtiem, kuri jau ir pazīstami var salikt vārdu *mēle*? Bērni sauc skaņas un meklē atbilstošu burtu, kamēr tiek salikts vārds. Tad skolotāja ļauj bērniem saukt vārdus, kādi varētu sanākt no dotajiem burtiem.

Liene, Estere, Kate, Miks, Renārs, Markuss, Kristers, Matvejs ļoti aktīvi domāja un lika vārdus. Arī Daniels nedaudz izrādīja aktivitāti. Bet Edžus un Sofija bija atturīgi. Edžus paskaidroja, ka viņš nevarot izdomāt nevienu vārdu. Skolotāja Edžum un Sofijai piedāvā likt zilbes *la* u.c. Tā iesaistot visus bērnus spēlē.

Bērni ļoti aktīvi domā, darbojās. Liek vārdus no esošajiem burtiem. Bērni redz kā burti izskatās un kā tos savienojot veidojas zilbe vai vārds. Vārdu veidošana no kustīgajiem burtiem pielikumā (11.12.13.att).

Lai pilnveidotu bērna uztveri, tausti un dzirdi, skolotāja sagatavo groziņu ar dažādiem priekšmetiem un burtiem. Priekšmeti bērniem labi zināmi.

Skolotāja paņem groziņu, kuram pārklāts pāri audums un izstāsta noteikumus. Šis ir “**Noslēpumainai groziņš**”. Uzdevums: Jāiebāž rokas zem auduma, groziņā, jāsatver viens priekšmets, jāaptausta, jāapgroza, jāmēģina uzminēt, kas tas ir. Ja tas ir burts, tad jānosauc tā skaņa. Bet, ja tas ir priekšmets, tad jānosauc ar kādu skaņu sākas priekšmeta nosaukums. Jāatrāda pārējiem bērniem sataustītais priekšmets. Groziņu laidīsim pa apli, kad viens bērns būs uzdevumu pabeidzis, tad dodam groziņu pa labi sēdošajam. Skolotāja sāk pirmā, nodemonstrē, kā tas jādara. Iebāž rokas groziņā satausta priekšmetu un stāsta, tas ir priekšmets un sākas ar skaņu *g*, atrāda gliemežvāku, padod groziņu pa labi. Atminēto priekšmetu liek tukšā kastītē.

Matvejs, un Miks centās pārkāpt spēles noteikumus, viņiem ļoti gribējās ieskatīties, kas ir tajā groziņā. Sofijai un Jānim sataustot burtu, tā skaņu neizdodas nosaukt, vairāk mēģināt Jānis atsakās. Sofija sataustot priekšmetu nosauc lelle, bet skaņu jāpalīdz nosaukt. Markusam, Renāram, Katei, Edžum, Danielam šī spēle sagādāja grūtības. Īpaši pie izvilka burta. Skolotājai likās, ka Kristers ir nedaudz negodīgs, jo izvelk priekšmetu, bet neizvelk nevienu no burtiem.

Šī spēle sagādāja bērniem nopietnu piepūli. Šī spēle prasīja koncentrēties un sekot noteikumiem. Un spēt burtu nosaukt skaņā. Iespējams rezultāts būtu savādāks, ja groziņā būtu tikai burti.

Skolotāja izvēlas arī **ritma rotaļas**. Šī rotaļa veicina spēju klausīties, būt klusam, uzmanīgam, kad jāsit kājas, kad plaukstas. Ritma vingrinājumi palīdz attīstīt un pilnveidot dikciju, kā arī trenē bērna atmiņu. Tas palīdzēs bērnam sadalīt vārdu zilbēs. Ritma vingrinājumi palīdz bērniem sagatavoties lasīšanai

Ritma rotaļa tiek izmantota kā **sasveicināšanās**. Skolotāja sākumā nodemonstrē, komentējot. Sasitam plaukstas kopā, tad plaukstas piesitam pie kājām, sitot atkal kopā plaukstas nosaucam savu vārdu. Plaukstu sasišanu un plaukstu piesišanu pie kājām turpinām, kamēr katrs nosaucis savu vārdu. Īpaši svarīga šī spēle ir mācību gada sākumā, lai bērni neuzkrītoši iemācītos, kā sauc pārējos grupas bērnus un skolotāju.

Skolotāja ritma rotaļu izmanto arī īsu **skaitāmpantu apguvei**. Šoreiz tas piesaistīts burta *l* skaņas apgūšanai. Skolotāja aicina visus sēsties aplī uz krēsliem. Sākumā skolotāja atsauc atmiņā bērniem burtu *l*. Kurš nosauks, par kādu burtu mēs lasījām pasaku? Kad bērni ir snieguši atbildes, tad skolotāja iepazīstina ar skaitāmpantu. Skaidri izrunājot, nedaudz palēnināti nolasa skaitāmpantu:

“Laukos, lielā, lepnā ēkā,
Lūk, ar lāčiem lelles lēkā,
Lauvas lietū lēni staigā,
Līdzās ložņā lapsa maigā (Zandere, 2011,47).

Tad bērni mācās visi kopā noskaitīt. Kad bērni skaita pantiņu līdzī bez aizķeršanās. Skolotāja mudina, tagad šo pašu saliksim kopā ar plaukstu sasišanu. Plaukstas kopā, tad plaukstas pie ceļiem. Skolotāja nodemonstrē, tad sāk ritmā sist visi kopā, kad ritms ir izveidojies, tad mēģina visi kopā. Šis ir aizraujoši un grūti. Bet bērniem patīk. Matvejs, Sofija, Jānis, Renārs sākumā sīta tikai ritmā plaukstas. Bet vēlāk, kad skolotāja iedrošina, mēģina arī skaitīt skaitāmpantu.

Kādreiz skolotāja izmanto ritma rotaļu kā noslēgumu rīta aplim. Ritma rotaļu atskaņo mūzikas pavadījumā, šeit jābūt ļoti uzmanīgiem, jāklausa un jāskatās, jādara līdzī. Avots pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=6UYnHJqo7_4&t=89s Šī aktivitāte attīsta motoriku, koordināciju, ritma izjūtu, veicina pozitīvu emociju veidošanu. Pēc šīs aktivitātes bērni pamostas un nobrieduši darbam.

Skolotāja sagatavojusi **burtu spēli ar kņāģiem**. Attēli, zem attēla trīs burti. Bērnā ar kņāģīti jāatzīmē pareizais burts ar kuru sākās attēls. Skolotāja uzliek uz galda katram bērnam piecas kartītes un piecus kņāģus.

Tad izstāsta noteikumus. Uz katras kartītes ir attēls ar trīs burtiem, atrodi pareizo burtu un atzīmē to ar kņāģi. Kad darbs ir paveikts bērni nosauc, kas tā ir par skaņu. Tad noņemam kņāģīšus un ņem citas kartītes.

Liene, Estere, Kate šo darbu paveic zibenīgi ātri. Ļoti precīzi visu izdarīja Mīks, Markuss, Renārs, Kristers, Edžus. Nedaudz kļūdījās Daniels un Matvejs, bet iespējams, ka tā

Liene, Estere, Kate, Markuss, Kristers atkārt skolotājas nosauktos teikumus bez kļūdām. Renāram arī ļoti labi izdodas, viņš to dara lēnāk un domājot. Miks, Edžus un Daniels neizrunā *r* skaņu. Matvejā ir grūtāk izrunāt un atcerēties teikumu, nevar izrunāt skaņas *r*, *l*. Mēģina aizstāt skaņas. Ļoti lielas grūtības šo teikumu atkārtošana sagādāja Sofijai un Jānim. Nevar izrunāt skaņas, aizstāj ar citām skaņām.

Darbojoties **individuāli un apakšgrupās** skolotāja bērniem piedāvā likt puzzles. Šī aktivitāte attīsta bērna smalko motoriku, vizuālo uztveri, loģisko domāšanu. Veicina valodas prasmes un attīsta lasītprasmi.

Puzles ir sagatavotas atbilstoši tematam- dārzeni. Ir attēls (kartupeli, kālis, biete, utt.) zem attēla arī atbilstoša uzraksts, attēls sadalīts kā puzzle četrās daļās. Kad puzzles attēls salikts, bērns nosauc visas skaņas vārdā. Vai arī pēc skolotājas norādījumiem, piemēram: nosauc skaņas, kuras atkārtojas. Bērni labprāt liek šīs mazās puzzle, reizēm pat uz sacensībām, kurš ātrāk. Lai gan tie ir tikai četri puzzle gabali, bet nemaz tik vienkārši nav, jo skolotāja bērnam iedod vismaz trīs dārzena puzzle. Tātad bērnam redzot dārzena fragmentu puzzle gabaliņā ir jāsaprot, kas tas par dārzeni varētu būt.

Pie šīs pašas tēmas dārzena attēli, skolotāja sagatavojusi dažādas grūtības pakāpes uzdevumus, lai būtu atbilstošs katra bērna spējām. Dārzena attēli ar dārzena nosaukumiem, tikai ar iztrūkstošu burtu vai burtiem. Bērnam tiek iedoti burtiņi. Bērni nosauc, kas tas ir par dārzeni, izrunā dārzena nosaukumu, kas rakstīts zem attēla pa skaņām un iztrūkstošo meklē starp iedotajiem burtiem. Kā arī attēli, zem kuriem ir tukši lodziņi un bērnam jāsaliek atbilstoši burti.

Šī spēle attīsta bērna atmiņu, vizuālo uztveri, spēju koncentrēties. Veicina lasītprasmi. Puzzles un dārzena kartītes pielikumā (sk. 9. 10. att.).

Skolotāja Lienei, Esterei, Katei piedāvā spēli, Vārdu lotu. Ir dotas kartītes, uz kurām ir deviņi attēli. Katrs dalībnieks izvēlas sev vienu kartīti. Ir vārdu kartītes, kurām otrā pusē ir attēls. Ir jāizlasa vārds uz mazās kartītes, piemēram svece, ja lielajā attēlu kartītē ir attēls ar sveci, tad kartīti kur rakstīts svece apgriez un uzliek ar attēlu uz augšu, lai izveidotos kartiņa, kad visi vārdu attēli būs aizpildīti.

Spēles laikā bērns lasa un saliek attēlus, līdz izveidojas kartiņa. Bērns veicina lasītprasmi un vizuālo uztveri. Meitenēm šī spēle ļoti patīk, reizēm arī Kristers un Edžus pievienojas. Bērni viens otram palīdz izlasīt vārdu. Vārdu lotu skatīt pielikumā (16.att.)

Bērniem jāmācās **dzejoliši**, jo tas uzlabo atmiņu. Mācoties dzejoļus bērnam ir jākoncentrējas uz katru vārdu un frāzi. Dzejoļi rosina bērna iztēli. Lai dzejoļu mācīšanās būtu aizraujoša lasītprasmes apguve, skolotāja sagatavo dzejolīti ar piktogrammām. Pielikumā(sk.

19. 20. att.). Liene, Kate, Estere ļoti labi visu izlasa, bet arī tie bērni, kuriem lasītprasme vēl nav tik labi attīstīta ar interesi šādu piktogrammu dzejoli lasa.

Lai bērnus iepazīstinātu ar grāmatu pasauli un veicināt lasīt prieku, skolotāja noorganizē **došanos uz bibliotēku**. Došanās mērķtiecīgi organizēta, bibliotekāre sagatavo grāmatas par tematu Latvija, īpaši par mūsu novadu un pagastu.

Skolotāja stāsta, ka dienas uzdevums ir apmeklēt bibliotēku. Vai kāds ir bijis bibliotēkā? Paceļ roku Liene, Estere, Renārs, Kristers, Kate. Tiek noskaidrots, ka Kate dodas līdz mammai, bet Liene, Estere, Renārs, Kristers jau paši ir lasītāji bibliotēkā. Viņi arī prot pārējiem bērniem jau pastāstīt, kā bibliotēkā jāuzvedas.

Bibliotekāre sagaida, izrāda bibliotēku, izrāda, cik daudz dažādu grāmatu ir bibliotēkā, kā atrast sev vajadzīgo grāmatu. Izstāsta, ka ir pieaugušo bibliotēka un bērnu bibliotēka. Kā arī skolas bibliotēka. Izstāsta, kā var kļūt par lasītāju un cik lasīšana ir svarīga un nozīmīga cilvēka dzīvē.

Tad bibliotekāre aicina visus ērti iekārtoties, jo viņa lasīs un stāstīs par mūsu novadu un pagastu. Pēc stāstījuma bibliotekāre arī uzdod jautājumus, kādā novadā mēs dzīvojam, kādā pagastā? Kā arī projām dodoties izvēlējamies grāmatu, kuru izņēmām no bibliotēkas, ko lasīt bērnodārzā.

Bērniem bija liels izbrīns par to, cik daudz grāmatu. Kurš tās var izlasīt? Kāds vispār var tik daudz izlasīt? Bibliotēkas apmeklējums pielikumā (sk. 18. att.).

Motivēt bērnu iesaistīties mācību procesā, apvienojot spēles un rotaļas, un tradicionālās mācību metodes, skolotāja veicina 5-6 gadus vecu bērnu motivāciju, iesaistīšanos mācīšanās procesā, kas sekmēs efektīvu lasītprasmes apguvi.

Izmantojot dažādas metodes un materiālus, mācīšanās tiek padarīta interesantāka. Veiksmīgi apvienojot spēles, rotaļas un tradicionālās metodes, pielāgojot tās bērna vajadzībām un spējām bērni tiek ieinteresēti un motivēti mācīties.

2.4 Pētījumu rezultātu analīze

Bērni tika novēroti un iesaistīti pedagoģiskā procesā. Lai salīdzinātu bērnu valodas mācību jomas prasmes pēc izvirzītajiem kritērijiem, skolotāja novērtēja bērnu valodas prasmes pedagoģiskās darbības beigās. Tika izmantota novērošanas metode un atspoguļoti valodas prasmju vērtējumi tabulā (sk. 4. tabulu).

4.tabula. Valodas prasmju vērtējums pētījuma salīdzinājums

Kritēriji	Klausās tekstu, nosauc tajā darbojošās personas		Atstāsta notikumus, izdomā teksta turpinājumu.		Atšķir un Nosauc skaņas vārdos		Pareizi izrunā visas skaņas		Skaņu atzīmē ar atbilstošu burtu		Punkti Kopā sākumā	Punkti kopā beigās
	sāku mā	beigās	sāku mā	beigās	sāku mā	beigās	sāku mā	beigās	sāku mā	beigās	sākumā	beigās
Mīks	2	2	2	2	1	2	2	2	2	3	9	11
Markuss	2	2	2	2	1	2	3	4	2	3	10	13
Renārs	2	2	2	2	2	3	3	3	2	3	11	13
Kristers	3	3	2	3	2	3	3	4	2	3	12	16
Jānis	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	5	6
Liene	3	4	3	4	3	4	4	4	3	4	16	20
Estere	3	4	3	4	3	4	4	4	3	4	16	20
Sofija	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2	5	7
Kate	3	4	3	4	3	4	4	4	3	4	16	20
Edžus	3	3	2	3	2	2	2	2	2	3	11	13
Daniels	2	3	2	2	1	2	2	2	1	2	8	11
Matvejs	2	2	1	2	1	2	1	1	1	2	6	9

Liene, Estere, Kate un Kristers uzrāda ļoti labus rezultātus. Pieminu Kristeru, jo viņam ir pieci gadi. Šiem bērniem ļoti labi attīstītas valodas prasmes, kas ir noteicošs rādītājs lasītprasmes apguvei.

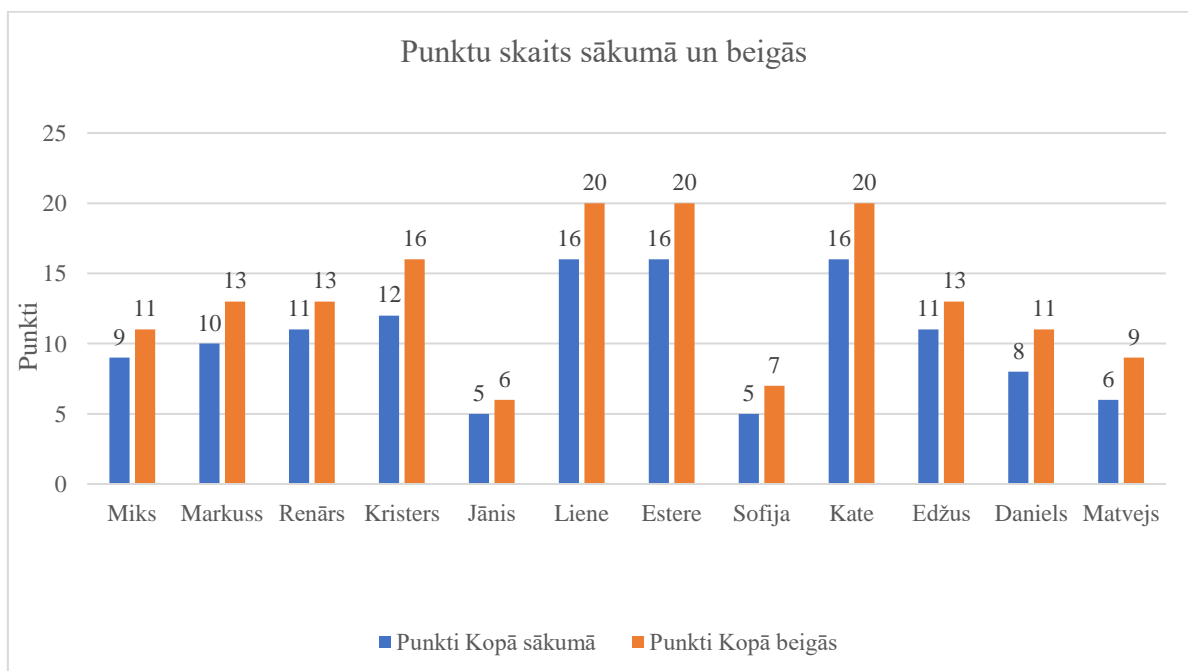
Jāuzlabo klausīšanās prasmes. Joprojām ir grūtības ar teksta atstāstīšanu, tas liecina, ka bērniem ir grūti koncentrēties, nevar noturēt uzmanību, lai varētu dzirdēto atspoguļot runā. Tātad bērnam būs grūtāk saprast, uztvert un atstāstīt. Nepieciešams trenēt arī atmiņu, kas būtiski uzlabotu spēju atstāstīt dzirdēto tekstu.

Teksta turpinājuma izdomāšanu arī rada grūtības, bērns neprot iztēloties situācijas, neprot veidot secīgu stāstījumu. Mazs vārdu krājums var apgrūtināt izteikt savas domas.

Pētījuma beigās redzams uzlabojums, ka bērni spēj atšķirt un nosaukt skaņu vārdos. Lielākā daļa bērnu atpazīst skaņas vārdos un saista skaņu ar atbilstošu burtu. Jānim un Sofijai ir ļoti lielas grūtības ar pareizu skaņu izrunu, kas traucē veiksmīgu lasītprasmes apguvi.

Skaņu izrunas prasmes nav būtiski uzlabojušās, tas liecina, ka nepieciešams speciālista atbalsts skaņu izrunas problēmām. Mīks un Edžus logopēdu neapmeklēja, Jānis, Matvejs ļoti reti apmeklēja logopēdu.

Bērnu valodas prasmju vērtējuma punktu skaita analīze tika atspoguļota grafiski (sk. 7. att.).

7. att. Valodas prasmju vērtējuma punktu skaits pētījuma sākumā un beigās

Vērojot valodas prasmju vērtējuma punktu skaitu pētījuma sākumā un beigās var secināt, ka rezultāti ir dažādi. Valodas mācību jomā prasmes izvirzītajos kritērijos ir uzlabojušās dažādi.

Bērniem, kuriem ir 5 gadi vislabāko rezultātu uzrāda Kristers. arī Markusam un Renāram ir labi rezultāti. Mika punktu skaits starp bērniem, kuriem ir 5 gadi ir viszemākais.

No bērniem, kuriem ir 6 gadi- Liene, Estere, Kate uzrāda visaugstāko punktu skaitu, kas liecina par labām valodas prasmēm. Edžum, Danielam un Matvejam vēl sevi jāpilnveido.

Jānis un Sofija uzrāda viszemāko punktu skaitu, kas liecina, ka šiem bērniem nepieciešams papildus atbalsts runas un valodas attīstībā.

Secinājumi

1. Lai sekmētu 5-6 gadīgu bērnu lasītprasmi pirmsskolas pedagoģiskajā procesā, ir būtiski pielietot dažādas mācīšanas metodes un pielietot tās katra bērna individuālajām vajadzībām. Lai bērni, kuri tikai sāk saklausīt skaņas vārdā, un tie bērni, kuri jau zina visus burtus, varētu pilnvērtīgi turpināt veiksmīgi mācīties. Bērnam ir svarīgi saņemt atzinību un atbalstu, tas bērnu motivē darboties un pārvarēt grūtības.
2. Bērna mācīšanās var būt apzināta un neapzināta. Bērna mācīšanās gaitā ir nozīmīga viņa darbošanās. Mācību procesā pats būtiskākais ir paša bērna tieša pieredze, bērna darbošanās. Lai mācīšanās notiktu jēgpilni, tad jaunais jāsaista ar jau esošu, ar kaut ko jau zināmu, lai saiknes veidojas tālāk un plašāk. Šajā procesā neatsverama loma ir atmiņai, jo ar tās palīdzību jaunais tiek sasaistīts ar jau zināmo. Tik pat svarīgi un nozīmīgi ir nodarbības laikā izmantot dzirdi, redzi, tausti.
3. Caur rotaļu bērnam veidojas vēlme darboties un motivācija piedalīties aktivitātēs. Skolotāja arī secina, ka bērni labprātāk iesaistās fiziskās, kustību aktivitātēs nekā darbošanās pie galda.
4. Ir svarīgi ieaudzināt bērnos mīlestību pret grāmatu un lasīšanu, šo priekšzīmi bērniem rāda vecāki. Skolotāja arī secina, ka bērniem, kuri apmeklē bibliotēku ir daudz plašāks vārdu krājums, bērniem ir vieglāk veidot teikumus. Regulārs bibliotēkas apmeklējums un izvēloties bērnam interesantas grāmatas, var ievērojami veicināt lasītprasmes attīstību.

Ieteikumi

1. Pedagoģiskajam procesam ir jābūt jēgpilnam, bērnam viegli uztveramam. Īsi un konkrēti definētam.
2. Pedagoģiskajā procesā ieteicams izmantot vizuālos palīgmateriālus (attēlus, piktogrammas). Tik pat nozīmīgas ir pārsteiguma lādītes, maisiņi. Tas veicina bērnam spēju noturēt uzmanību, ietekmē arī klausīšanās prasmi. Jo vairāk maņu bērns izmanto, jo labāk uztver, atceras un saprot informāciju.
3. Rotaļas un spēles padara mācīšanos aizraujošu, tas ietekmē bērna motivāciju un vēlmi darboties. Caur rotaļām un spēlēm bērns neapzināti mācās. Rotaļas un spēles ir rīks lasītprasmes veicināšanai.
4. Ir svarīgi pielāgot mācīšanās procesu katra bērna individuālajām vajadzībām un bērna spējām. Svarīgi, lai nepieciešamības gadījumā bērniem tiktu sniegt atbalsts.
5. Lai veicinātu bērna mācīšanos un attīstību, nozīmīga ir atgriezeniskās saites sniegšana bērnam. Pozitīva atgriezeniska saite stiprina bērnu, ceļ bērna pašapziņu. Tā palīdz bērnam saprast stiprās puses, motivē uzlabot savas prasmes.
6. Skolotājam jāpieņem un jāmīl bērns un jāprot iejusties bērna lomā.

Literatūras un avotu saraksts

1. Anspoka, Z., Birzgale, E., Dzērve, I., Griguste, E., Helmane, I., Leite, I. (2021). *Sākam mācīties! Ceturtā daļa*. Skolotāja grāmata. Izdevējs Lielvārds
2. Brice, B. (2013). *Viss sākas ar rotaļu*. Izdevniecība RaKa.
3. Deivisa, S. (2020). *Montesori mazulis*. AS Latvijas mēdiji.
4. Dzintere, D., Stangaine, I. (2005). *Rotaļa- bērna dzīvesveids*. Izdevējs RaKa.
5. Freiberga, I., Priede, L. (2007). *Bērns mācās izzināt pasauli*. Izdevējs SIA Izglītības soļi.
6. Geske, A., Grīnfelds, A. (2006). *Izglītības pētniecība*. LU Akadēmiskais apgāds.
7. Geske, A., Ozola, A. (2007). *Skolēnu sasniegumi lasītprasme Latvijā un pasaulē*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds.
8. Golubina, V. (2007). *Pirmskolas pedagoga rokasgrāmata*. Izdevējs SIA Izglītības soļi.
9. Hadaņonoka, I., Hadaņonoka, L. (2014). *Kā raisās valodiņa*. Izdevējs SIA N.I.M.S.
10. Irbe, A., Lindenberga, S. (2017). *Bērns runāt mācās ģimenē*. "Izdevniecība RaKa".
11. Jerkina, A. (2009). *Rotaļas ar burtiem*. Izdevniecība RaKa.
12. Kaņepēja, R., Lieģeniece, D., Mangule, I., Ukstiņa, R., Dzintere, D., Stangaine, I., Gaugere, Z. (2012). *Ceļā uz skolu*. Apgāds Zvaigzne ABC
13. Kristapsons, S. (2014). *Zinātniskā pētniecība studiju procesā*. Izdevējs SIA "Biznesa augstskola Turība".
14. Martinsone K., Miltuze A. (2015) *Psiholoģija-1*. Apgāds Zvaigzne ABC
15. Miltiņa, I., Skribanovska, Z. (2020). *Saistītās runas sekmēšana*. Rīga: "Izdevniecība RaKa".
16. Pitamika, M. (2008). *Es to protu*. Apgāds "Valters un Rapa"
17. Rašcevska, M., Kristapsons, S. (2000). *Statistika psiholoģijas pētījumos*. Izdevējs SIA "Izglītības soļi".
18. Sebre, S., Miltuze, A. (2022). *Attīstības psiholoģija*. Apgāds Zvaigzne ABC.
19. Stāraste, M. (1973). *Pasaku ābece*. Izdevniecība "Zvaigzne"
20. Svence, G. (1999). *Attīstības psiholoģija*. Zvaigzne ABC.
21. Sutevejs, V. (1974) *Bilžu pasakas*. Izdevniecība "Liesma" Rīga

22. Šternfelde, I. (2016). *Sīkās motorikas attīstīšana pirmsskolas vecuma bērniem*. Izdevniecība Pētergailis.
23. Tukiša, I., Vucenlīdzāns, P. (2008). *Roku sīko kustību nozīme bērnu ar valodas sistēmas nepietiekamu attīstību vispārējā un valodas attīstībā*. Pedagoģijas maģistratūra. Rēzekne.
24. Zandere, I. (2011). *Diegu burti*. Jelgava: Jelgavas tipogrāfija.
25. Anspoka, Z., Dambe, Z., Marševska, I. (2013). *Latviešu valoda. Skolotāja grāmata*. [01-Valoda-Latviesu-valoda-mazakumtautibu-skola-1-klase-Skolotaja-gramata.pdf](https://www.valoda.lv/valodas-attistiba/01-Valoda-Latviesu-valoda-mazakumtautibu-skola-1-klase-Skolotaja-gramata.pdf)
26. Anspoka, Z., Kalnbērziņa, V., Skujiņa, V., Šalme, A. (2011). *Lingvodidaktikas teminu skaidrojošā vārdnīca*. <https://valoda.lv/wp-content/uploads/docs/E-Gramatas/08-Vardnica.pdf>
27. Ilstre, (2024). *Padomi vecākiem bērna runas attīstībai*. <https://ilstre.lv/pacientiem/aktualitates/218-padomi-vecakiem-berna-runas-attistibai>
28. *Lasītmācīšana viegli un ar prieku: Rokasgrāmata skolotājiem. PROJECT "REF: READING WITH EASE AND FUN"*. 2015-1-BG01-KA201-014534. Pieejams: <https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/9a304671-a3d9-40f8-9e44-f8d5f659663e/REF-Handbook-LV.pdf>.
29. Latviešu valodas aģentūras (LVA) zinātniski metodisks izdevums «Tagad». 1. 2011. (Nr. 6) https://maciunmacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2019/10/Tagad_6_11.pdf
30. Mācību satura un pieejas plānošana (2020). <https://mape.gov.lv/catalog/materials/0600CF1E-00F3-4800-A062-B550E0428574/view>
31. Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām un pirmsskolas izglītības programmu paraugiem. (2018) <https://likumi.lv/ta/id/303371%C2%A0>
32. Ozola, V. (2024). *Es pats! Kā iemācīt bērnam lasīt? 1. daļa "Pirmā lasīšana"* – Es Pats
33. Pētījums: 6% ceturtklasnieku lasīšanas prasmes nesasniedz zemāko līmeni: viņi neprot lasīt. <https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/vecaki-un-berni/12.06.2023-petijums-6-ceturtklasnieku-lasisanas-prasmes-nesasniedz-zemako-limeni-vini-neprot-lasit.a512406/>

34. Skola 2030.(2020). *Pirmsskolas mācību programma*. Valsts izglītības satura centrs | ESF projekts Nr.8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā. Pirmsskolas mācību programma | Mācību plānošanas e-vide
35. Valsts izglītības satura centrs (2020). *Atbalsts izcilībai. Lasītprasmes attīstība. Ieteikumi pedagogiem*. Alfabēts – Pirmā daļa – Atbalsts izcilībai
36. Каменская, В.Г.(2009) *Детская психология с элементами психофилософии*. Москва: Форум-Инфра-М
37. Лютова, Е.К., Мониной, Г.Б.(2001) *Тренинг общения с ребенком*. Санкт-Петербург: Издательство "Речь".
38. Интернет-журнал "Мир науки"(2018).<https://mir-nauki.com/PDF/57PDMN618.pdf>
39. Омагодан О,(2014). [Нил Гейман. Почему наше будущее зависит от чтения \(Омагодан О\) / Стихи.ру](#)

Pielikumi

1. 2. 3.attēls. Zem sēnītes. Novieto attēlu atbilstoši nosacījumiem

4.5. att. Multfilmas varoņi

6.7.att. Burtu grāmata

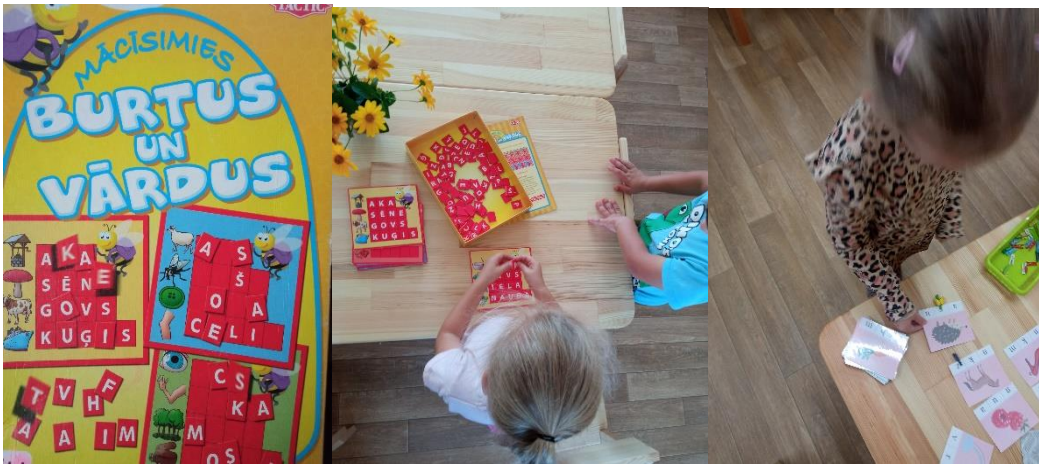
8. att. Skaņas materiāli

9.10.att. Puzles un dārzeņu kartītes

11.12.13.att. Vārdu veidošana, kustīgie burti

14.15.att. Mācīs burtus un vārdus, atbilstošo burtu spēle ar knaģi

16.17. att. Vārdu loto

18.att. Bibliotēkas apmeklējums

19.20. att. Lasīt ar piktogrammu palīdzību

GALVOJUMS

Es, Līga Vaļicka

apliecinu, ka darbs izstrādāts atbilstoši zinātniskās ētikas principiem.

Darbā izmantotā literatūra u. c. avoti norādīti literatūras u. c. avotu sarakstā.

Dažāda veida informācijai (atziņām, citātiem, attēliem, tabulām u. c.), kas iegūta no minētajiem avotiem, pētnieciskajā darbā un tā pielikumos norādītas atsauces.

Darba autors

Līga Vaļicka

Datums: 18.12.2024.

DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU